

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglického jazyka

Bakalářská práce

Téma jiného světa v příbězích Douglase
Adamse *Stopařův průvodce po Galaxii*

The theme of the other world in Douglas
Adams' series *The Hitchhiker's Guide to the
Galaxy*

Vypracovala: Zuzana Horáková
Vedoucí práce: PhDr. Kamila Vránková, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 29. 4. 2015

Zuzana Horáková

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Kamile Vránkové, Ph.D. za cenné připomínky, odborné vedení této kvalifikační práce a doporučení, která mi pomohla bakalářskou práci zkompletovat.

Anotace

Název: Téma jiného světa v příbězích Douglase Adamse *Stopařův průvodce po Galaxii*

Autor: Zuzana Horáková, AJ - SV

Práce se bude zabývat interpretací Adamsových příběhů *Stopařův průvodce po Galaxii* (1979) s ohledem na stěžejní témata cesty a vesmíru jako „jiného“ světa. Teoretický úvod se zamyslí nad významem těchto témat v žánru science fiction. Vlastní analýza pak bude zaměřena na posouzení konkrétních motivů Adamsova díla, využití ironie, charakteristiku hlavní postavy a funkci prostředí.

Klíčová slova: žánr science fiction, žánr fantasy, literatura pro děti a mládež, útek od reality, životní prostředí, alegorie

Abstract

Title: The Theme of the Other World in Douglas Adams' series *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*

Author: Zuzana Horáková, AJ - SV

This thesis deals with the interpretation and analysis of Adams' series *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* with regard to crucial themes of journey and space as "the other" world. The theoretical introduction will be dedicated to reflection on the meaning of these themes within the science fiction genre. The analysis itself will focus on the particular motifs in Adams' work, the use of irony, the characteristics of the main characters and the function of the environment.

Key words: science fiction, fantasy, children's literature, escapes from reality, environment, allegory

Obsah

Úvod	1
1. Science fiction.....	2
1.1 Definice science fiction.....	2
1.2 Původ science fiction.....	2
1.2.1 Science fiction a první časopisy	3
1.2.2 Pojmenování science fiction a krize žánru	4
1.3 Typy science fiction	5
1.3.1 Antiutopie x utopie.....	5
1.3.2 Invaze.....	6
1.3.3 Cesta časoprostorem.....	6
1.4 Zlatý věk science fiction.....	8
1.5 Magazínové počátky v žánru science fiction	8
1.6 <i>Stopařův průvodce po Galaxii</i> a jeho začátky.....	12
2 Fantasy.....	13
2.1 Definice žánru fantasy	13
2.2 Vývoj fantasy	13
2.3 Paradoxy fantasy	13
2.4 Typy fantasy literatury.....	15
2.5 Rozdíl mezi science fiction a fantasy	15
2.6 Science fantasy	16
3. Životopis Douglase Adamse.....	16
3.1 Životopis	16
3.2 Dílo.....	20
3.3 Douglas Adams a jeho angažovanost v otázce životního prostředí	21
4. Stručný popis obsahu díla <i>Stopařův průvodce po Galaxii</i> a hlavní postavy	23
4.1 Obsah.....	23

4.2 Charakteristika hlavních postav	27
4.2.1 Arthur Dent.....	27
4.2.2 Další postavy.....	28
5. Jiné světy	28
5.1 Konkrétní motivy díla Douglase Adamse.....	28
5.1.1 Stopař	28
5.1.2 Byrokracie.....	29
5.1.3 Paranoia a beznaděj	31
5.1.4 Politika	33
5.1.5 Galaktické přístroje a pomocníci	34
5.2 Metafory a alegorie v díle jako varování	35
5.2.1 Ekologie, politika reálného světa.....	35
5.2.2 Ochrana zvířat	39
5.2.3 Snaha oprostít se od reálného příběhu, otázka nevědomí	39
Závěr.....	41
Bibliografie	42
Primární literatura	42
Sekundární literatura.....	42
Internetové zdroje.....	43

Úvod

Science fiction je žánr, kterému se v současné době dostává velké pozornosti. To je také jeden z důvodů, proč jsem si vybrala práci s názvem *Téma jiného světa v knize Stopařův průvodce po Galaxii*. Jsem milovníkem četby, fanouškem vědecko-fantastických příběhů a domnívám se, že science fiction je nedoceneným žánrem literatury. Fascinuje mě schopnost určitých autorů téměř přesně predikovat a popisovat jevy v dobách, kdy byl jejich výskyt prakticky nemožný.

Vědecko-fantastická literatura bude ve čtenářích stále vzbuzovat rozporuplné reakce. Někteří čtenáři jsou nadšenými fanoušky a spojení vědy, techniky a fantazie obdivují. Jiní ale neberou science fiction jako dostatečně relevantní. Důvodem podle mého názoru je, že lidé často odsuzují to, co neznají. To, co prozatím není vědecky potvrzené a to, co zní jako naprostý výmysl, který se zdánlivě nikdy nebude moci stát realitou. Odsuzují díla tohoto druhu literatury jako „fantasmagorická“, jelikož jim jevy popisované v knihách připadají absurdní a nemožné. Důležité ale je si uvědomit, že člověk by neměl předem zavrhnout určitý druh literatury proto, že mu přijde neuskutečnitelná a bláznivá. Mnoho autorů science fiction popsalo v minulosti ve svých příbězích určité jevy a situace tak přesně, že je téměř neuvěřitelné, že díla nevznikla dnes, nebo že neexistovalo cestování časem. Jelikož to by pro nás bylo nejjednodušším vysvětlením toho, jak lidé před tisíci lety mohli predikovat jevy a situace, které se později naplnily.

Teoretická část práce se zabývá původem science fiction a prvními představiteli, dále popisem vzniku prvních magazínů pro veřejnost a obdobím „Zlatého věku science“ fiction spolu s nejdůležitějšími autory té doby. Dále práce provádí komparační analýzu science fiction a fantasy, přičemž uvádí i příklady hybridizace obou žánrů.

Praktická část práce je zaměřena na konkrétní motivy Adamsovy série, jako je například autorova angažovanost v otázce životního prostředí promítající se i do jeho díla. Dále práce zkoumá funkci prostředí, charakteristiku hlavní postavy a analyzuje autorovu parodii byrokracie, motivy beznaděje nebo politiky reálného světa. To vše pojednává v kontextu „jiného světa“.

1. Science fiction

1.1 Definice science fiction

„Science fiction je realistická část fantastické literatury, která užívá v reálném, ať už budoucím, přítomném, či minulém světě znalostí a vynálezů, které v období vzniku díla nebyly všeobecně známy, skutečností které dosud nenastaly, a teorií, které nebyly uplatněny v praxi.“¹

Jevy, které se v dílech science fiction dějí, jsou spojeny s pokrokem vědy a techniky, se vznikem nových technologií. Tento žánr neobsahuje žádné nadpřirozené postavy, jevy, situace, ale používá nových teoretických vynálezů, které sice prozatím v naší společnosti neexistují, ale jednou by za pomoci a využití znalostí, které si v budoucnu osvojíme, existovat mohly. Konkrétně můžeme zmínit například vesmírné lodě prozkoumávající nejzazší kouty vesmíru, roboty, cestování časem.

Propojenost vědy, techniky a science fiction popisuje Ivo Železný ve svém díle *Stvořitelé nových světů*: „ (...) Z mnohých autorů sci-fi se stali známí vědci a naopak mnozí slavní vědci píšou sci-fi. Věda významně ovlivňuje literaturu a v menší míře i zpětně literatura vědu, Ivan Jefremov například byl paleontolog, Arthur C. Clarke byl světoznámý specialista v oboru teoretické astronautiky, Isaac Asimov, spoluautor tří zákonů robotologie, je profesor biochemie. (...)“²

1.2 Původ science fiction

První znaky vědecko-fantastické literatury můžeme nalézt již ve 2. tisíciletí před naším letopočtem, a to například v díle *Epos o Gilgamešovi*. Další příklad popisuje Ivo Železný ve své knize *Stvořitelé nových světů*: „Ve staroindické *Mahábháratě*, *Velkém vyprávění o boji Bháratovců*, staré asi dva tisíce let, najdeme dokonce překvapivě dokonalé popisy moderní války s létajícími stroji, atomovým bombardováním a výmluvným líčením následků radioaktivního záření, které přes veškerou poetičnost vyvolává u člověka dvacátého století, jenž ví, co se skrývá pod majestátním kloboukem

---

¹ ŽELEZNÝ, Ivo. *Stvořitelé nových světů: antologie světové science fiction*. Praha: Art-servis, 1980. ISBN 80-7116-011-3, kapitola „Co je to science fiction?“ s. 1.

² Tamtéž, s. 4.

atomového hříbu, mrazení v zádech a pochybnosti, že by něco takového mohla vytvořit jen fantazie básníka.“³

Další díla, která se pod tento žánr zařazují jako průkopnická, jsou *Utopia* od Thomase Mora, *Labyrint světa a ráj srdce* od Jana Amose Komenského anebo *Frankenstein* od Mary Shelley. Ten byl průlomový hlavně proto, že Mary Shelley jako první využila k popisu vzniku umělého člověka vědu, místo toho, aby si vypomohla magií.

„Zatímco rabbi Löw podle pověsti oživoval svého Golema, uhněteného z hlíny, kouzelným šémem, což byla tabulka s magickým nápisem, Mary Shelley se jako první obešla bez nadpřirozených sil a popsala vznik umělého člověka jako výsledek vědeckého pokusu.“⁴

Příkladem spisovatele žánru science fiction na přelomu devatenáctého a dvacátého století je Jules Verne se svými dobrodružnými romány, jmenovitě: *5 Neděl v balóně* nebo *20 tisíc mil pod mořem* nebo Karel Čapek s divadelní hrou *R.U.R.*, s alegorickým románem *Válka s mloky*, či utopickým dílem *Krakatit*. Dvacáté století patřilo autorům „Zlatého věku science fiction“ jako například Isaacovi Asimovi, Robertovi Heinleinovi a Arthurovi C. Clarkeovi.

1.2.1 Science fiction a první časopisy

Člověk, který roku 1908 započal vydávání novodobého vědecko-fantastického písemnictví, byl Hugo Gernsback se svým prvním časopisem *Modern Electrics*. Zabýval se v něm vývojem elektroniky a radiotechniky. Roku 1926 vyšlo první číslo doprovodného časopisu s názvem *Amazing Stories*, „vůbec prvního specializovaného science fiction časopisu v angličtině.“⁵

Přestože byl Hugo Gernsback hlavním editorem a zároveň i vydavatelem časopisu, většinu editorské práce za něj vykonával jeho tehdejší asistent T. O'Connor Sloane. „Zpočátku Gernsback v časopise přetiskoval množství povídek H. G. Wellse, Julese

---

³ ŽELEZNÝ, Ivo. *Stvořitelé nových světů: antologie světové science fiction*. Praha: Art-servis, 1980. ISBN 80-7116-011-3, s. 252.

⁴ Tamtéž, s. 7.

⁵ DIVIŠ, Martin. *Fantasy Planet. Zlatý věk SF* [online]. 2003

Vernea a E. A. Poea (jež Gernsback považoval za zakladatele SF) a novější pulpové povídky Garretta P. Servisse, A. Merritta či Murraye Leinstera.“⁶

Gernsbackovo vydavatelství *Experimenter Publishing Company* zbankrotovalo roku 1929 a vlastníkem časopisu se stal *Teck Publications*. Spolu s tím převzal vedení časopisu již zmiňovaný T. O'Connor Sloane. Reakce Gernsbacka bylo založení nového vydavatelství – *Gernsback Publications* a spolu s tím i vydání nového časopisu *Science Wonder Stories*. Tento časopis spolu s prvním číslem *Amazing Stories* od nového vydavatele si okamžitě začaly konkurovat. Díky tomu vznikl značný objem časopisecké science fiction.⁷

1.2.2 Pojmenování science fiction a krize žánru

První člověk, který jako první použil samotný termín „science fiction“, byl Hugo Gernsback. Vyslovil jej v roce 1930 právě v časopise *Science Wonder Stories*. Důležitější, než pojmenování samotného žánru, je ale jeho působení na celou čtenářskou scénu a rozšiřování povědomí o science fiction. „Chápal totiž tento žánr jako prostředek k popularizaci vědy.“⁸

Roku 1929 vznikl nový časopis pod vedením editora Harryho Batese – *Astounding Stories of Super Science*. Roku 1931 byl název časopisu zkrácen na *Astounding Stories*. Ke konci třicátých let se stal šéfredaktorem časopisu *Astounding Stories* John Wood Campbell, který jej převzal v období krize žánru. Změnil název periodika na *Astounding Science Fiction* a snažil se pozvednout kvalitu tehdejších příběhů, které měly problém se stereotypem zápletek. Šéfredaktor si okolo sebe vytvořil skupinu kvalitních autorů, jmenovitě: I. Asimov, R. Heinlein a A. E. van Vogt. Téma příběhu se značně mění, dochází k přerodu z verneovského stylu na wellsovský. Mluvíme zde o tzv. „Zlatém věku science fiction“, který jako takový končí roku 1950. Od tohoto roku se žánr štěpí na mnoho subžánrů, vznikají nová témata a motivy, a čtenář při takovém rozmachu žánru prakticky není schopen celou scénu science fiction sledovat.⁹

---

⁶ DIVIŠ, Martin. *Fantasy Planet. Zlatý věk SF* [online]. 2003

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

V literatuře je většinou za zlomové období pro science fiction považována druhá polovina devatenáctého století. Tato epocha se totiž vyznačuje tím, že do popředí se začaly dostávat technické vynálezy.

„Cestě na Měsíc a na nejbližší planety bylo souzeno stát se jedním z prvních a také nejběžnějších témat v rodící se vědeckofantastické literatuře. Zatímco do počátku devatenáctého století byl let na Měsíc stále ještě otázkou starých osvědčených literárních dopravních prostředků, v druhé polovině téhož století se technika nezadržitelně prodrala do popředí a se zájmem o technické zázraky vznikla vědeckofantastická literatura v té podobě, jak ji dnes známe dnes my. U její kolébky stáli dva spisovatelé – Francouz Jules Verne a Angličan Herbert George Wells.“¹⁰

Vznikly tak dva hlavní proudy – sociálně kritické a dobrodružné a zábavné science fiction. Za otce dobrodružné sci-fi, která navazuje na fantastické cestopisy, je považován Jules Verne, za moderního zakladatele sociálně kritické dnešní sci-fi, která navazuje na tradici utopii a alegorií, je považován Herbert George Wells.¹¹

1.3 Typy science fiction

Science fiction se rozděluje na několik různých fabulí. Nastíním zde tři hlavní typy, které ve své absolventské práci *Sci-fi sitcom – příklad hybridizace žánru* uvádí i Ondřej Kuhn a které jsou stěžejními pro díla science fiction. Nejdříve se budu věnovat typu antitopie/utopie, poté zmíním téma invaze, a nakonec popíšu motiv cesty časoprostorem. Tyto tři typy nejsou konečné rozdělení, ale štěpí se v další motivy.

1.3.1 Antiutopie x utopie

Antiutopie, znamená nereálnou vizi společnosti, která se vyvíjí špatným směrem. Je založená na principech, které jsou předem předurčeny k nefungování. Antiutopie je svět podléhající politickému systému, který společnost utlačuje. Je to společenství

---

¹⁰ ŽELEZNÝ, Ivo. *Stvořitelé nových světů: antologie světové science fiction*. 1980, s. 13.

¹¹ Tamtéž.

postavené na nedotažených idejích, má zásadní nedostatky a většinou vzniká z radikalizace určité ideologické myšlenky.¹²

Utopie je svět, který také funguje na nereálných principech a očekáváních. Naproti antiutopii je ale utopie postavena jako ideální místo, stát, společnost, ostrov, atd., kde fungují pravidla, která jsou dokonale dodržována a kde jsou bytosti vyskytující se v utopické společnosti beze zbytku spokojeny. Příkladem utopických děl je: *451 stupňů Farenheita* od Raye Bradburyho, *Krásný nový svět* od Aldouse Huxleyho, *Stroj času* od Herberta George Wellse, *1984* a *Farma zvířat* od George Orwella, *Mechanický pomeranč* od Anthonyho Burgesse. Z české literatury například *Válka s mloky* od Karla Čapka nebo *Labyrint světa a ráj srdce* od Jana Amose Komenského.¹³

1.3.2 Invaze

Motiv invaze je jednou z nejtypičtějších podob science fiction. V dílech očekáváme přílet mimozemšťanů, invazi vetřelců nebo vzpouru přetechnizovaných strojů, které se vymkly lidské kontrole. Hybnou silou je vždy strach z neznámého a neočekávaného, který se do děl promítá. Je to strach, který se snažíme překonat, vyrovnat se s ním a přemýšlíme nad tím, co by se stalo, kdyby... Někteří by mohli namítat, že zde je tenká hranice mezi science fiction – výmyslem vědecko-technických nadšenců, a tím, co je skutečná hrozba. Stále totiž nevíme, zda jsme ve vesmíru sami a zda se naše obavy z invaze mimozemských civilizací v budoucnu nenaplní, stejně tak, jako vzpoura počítačů, robotů a dalších technických vynálezů. Díky dnešnímu tempu vědy je totiž pravděpodobná obava, že by technika v budoucnu mohla získat svoje vlastní uvědomění a stát se, místo pomocníkem lidstva, jeho přímým nepřítelem a hubitelem.

1.3.3 Cesta časoprostorem

Překonávání času a prostoru pomocí cestování je dalším základním motivem v žánru science fiction. Snaha objevit nové alternativní světy, překročit hranici času a objevit místa, ve kterých čas nehraje roli a jejichž každodenní život funguje na jiných

---

¹² KUHN, Ondřej. *Sci-fi sitcom – příklad hybridizace žánru*. 2008, dostupné z: <http://25fps.cz/2010/tri-zakladni-typy-science-fiction-fabule/>

¹³ Tamtéž.

principech, které zatím naše chápání nedokáže pojmut, je v dílech science fiction velmi výrazná. Setkáváme se zde s cestami, které zatím díky našim technologiím sice nemohou být uskutečněny, v budoucnu ale, při současném tempu vědních vynálezů, by naplněny být mohly. Díla jsou ovlivněna tím, že lidé si uvědomují potřebu objevit novou planetu pro život. Nejen proto, že se neobnovitelné zdroje pomalu vyčerpávají, ale také jsou znečišťovány působením lidského faktoru. Autoři preferující tuto fabuli se podvědomě snaží psát o věcech, které mohou být v budoucnosti nutností, jako například objevení nového alternativního světa vhodného k životu.

„Reálným vědeckým předpokladem pro podnikání dlouhých a náročných cest vesmírem je stlačení času na minimum, a tedy vyvinutí tak dynamického pohybu blížící se rychlosti světla – známe jej jako „hyperdrive“ nebo „warpdrive“. Dokonce se v diskurzu science fiction objevují teorie o překročení takové rychlosti, či o úkazech ve vesmíru, které dokážou čas roztahovat, rozkládat, skládat a restrukturovat, jako by měl povahu hmoty. (...) Čas a prostor tedy splývají v jednu unikátní veličinu, jež je překonávána za účelem nalezení nových světů, posunování hranic lidského poznání a někdy i pro záchranu civilizace. Nejlákovějším efektem při posunu do jiných galaxií nebo rovin času je ten, že nám může poskytnout zcela jinou perspektivu v nahlížení na záležitosti našeho místa a času – současnosti na Zemi.“¹⁴

Jak uvádí ve svém článku „Zlatý věk science fiction“ Martin Diviš, díky rychlému tempu vědy se science fiction musela od pouhého popisování technologií odklonit. Nutností pro udržení vědecko-fantastické literatury „v kurzu“ bylo zaměřit se na konkrétní vztahy mezi postavami povídek a na jejich osudy.

„Dobývání vesmíru a mezihvězdné lety poskytly námět ke stovkám, možná tisícům knih. Není se tedy čemu divit, když dnes už nejtíh fantazii tolik, jako kdysi. Vždyť kdo z nás si ještě pamatuje jména všech astronautů a kosmonautů a koho vzruší zpráva o vypuštění nové kosmické lodi s lidskou posádkou? (...) Proto se v moderním sci-fi už téměř nesetkáme s dobrodružstvím, které by spočívalo v pouhopouhém meziplanetárním letu,

---

¹⁴ KUHN, Ondřej. *Sci-fi sitcom – příklad hybridizace žánru*. 2008, dostupné z: <http://25fps.cz/2010/tri-zakladni-typy-science-fiction-fabule/>

nebo v mnohostránkovém popisu sebedokonalejšího hvězdoletu. Do popředí se jednoznačně prosadily lidské osudy a technika skromně ustoupila do pozadí.“¹⁵

1.4 Zlatý věk science fiction

„Literatura science fiction zůstává dodnes v myslích mnoha lidí synonymem pro dobrodružné příběhy o válkách s mimozemšťany, robotech a kosmických lodích, ačkoliv tato témata tvoří ve skutečnosti pouze pověstnou špičku ledovce. Současná science fiction plně dosahuje kvalit literatury hlavního proudu, přesto však musí čelit mnoha předsudkům ze strany čtenářů, kteří se v tomto žánru neorientují.“¹⁶

„Science fiction se vyčlenila jako samostatný žánr ve dvacátých letech minulého století v podobě specializovaných populárních časopisů, zaměřených především na mladého čtenáře. Jednalo se tedy o triviální literaturu, jež však zároveň usilovala o to, stát se jakousi prodlouženou součástí vědy. V té době vznikla řada klišé a stereotypů, které pak ve čtyřicátých letech jen pracně překonávala a opouštěla (část science fiction se jich úplně nezbavila dodnes). Autoři čtyřicátých let udělali hodně pro to, aby tvář svého žánru před ostatním světem rehabilitovali, přesto však science fiction tehdy ještě nedokázala opustit svoje „ghetto“. Spisovatelé spíše vylepšovali její stávající podobu a rozvíjeli obvyklá témata novými směry. Skutečné otevření se novým námětům přišlo až s počátkem padesátých let. Přesto je dnes tato doba označována jako Zlatý věk americké science fiction.“¹⁷

1.5 Magazínové počátky v žánru science fiction

Pulповé magazíny (pulp fiction)

Na konci devatenáctého století, před příchodem „pulp magazines“, fungovaly pro chudé čtenáře jako takřka jediný zdroj krásné literatury tzv. dime novels, v překladu šestákové romány. Cena těchto románů byla deset centů, která po příchodu levnějšího papíru ještě klesla o polovinu. Tyto šestákové romány vycházely každý týden, a čtenář se

---

¹⁵ ŽELEZNÝ, Ivo. *Stvořitelé nových světů: antologie světové science fiction*. 1980, s. 26.

¹⁶ DIVIŠ, Martin. *Fantasy Planet. Zlatý věk SF* [online]. 2003

¹⁷ Tamtéž.

mohl potěšit novými příběhy různých superhrdinů - detektiva Nicka Cartera nebo pistolníka Buffalo Billa.¹⁸

Dále vycházely časopisy jako například *Cosmopolitan* nebo *Saturday Evening Post* tištěné na křídovém papíře, tzv. slicks. Díky novým způsobům reklamy, distribuce a pokročilejším změnám ve výrobě papíru došlo k revoluci ve vycházení časopisů. Z dřívější komodity pro úzké vzdělané skupiny na počátku osmdesátých let devatenáctého století se stal silný obchodní artikl pro široké masy čtenářů. Součástí těchto časopisů byly i povídky, které si sice našly svůj okruh čtenářů, nicméně pro miliony chudých dělníků, kteří přijížděli z Evropy jako imigranti, nepředstavovaly velké lákadlo. Vycházely na dražším křídovém papíře, a takový časopis byl pro chudé imigranty často příliš drahý. Navíc byl zaměřen na jinou cílovou skupinu, a to převážně na střední a vyšší střední vrstvu společnosti.¹⁹

Samotné „pulp magazines“ vznikly na konci devatenáctého století. Dime novels přestaly být pro čtenáře atraktivní, neboť nepřinášely nic nového, jejich literární kvalita nebyla z nejlepších, a navíc byly obsahově zaměřeny spíše na mladší publikum. Otevřelo se zde volné pole pro vznik nového literárního média - pulповé magazíny.²⁰ Muž, kterému se připisuje zásluha za vznik pulp magazines, je Frank A. Munsey, který v té době vydával časopis *The Golden Argosy*. Rozhodl se pro odvážnou změnu a zaměřil se na dospělou čtenářskou obec. Přejmenoval časopis na *Argosy* a vypustil z něj články a poezii. Namísto toho jej nahradil velkým výběrem fikcí, který nabízel za nízkou cenu. Protože chtěl snížit cenu co nejvíce, začal časopis tisknout na levný papír, který vznikl novým chemickým zpracováním. K výrobě se použilo dřevěné drti – wood pulp. Pojem pulp se brzy čtenářům vryl jako označení pro nový typ časopisu.²¹

Vzhled „pulp magazines“

Speciální typ časopisu byl savý, ostře zapáchal a rychle zežloutl. Laciný vzhled ještě více umocňovala velmi výrazná, barevná obálka, která zdobila všechny tehdejší pulповé

---

¹⁸ DIVIŠ, Martin. *Fantasy Planet. Zlatý věk SF* [online]. 2003

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž.

magazíny. Tento křiklavý vzhled obálek byl předpokladem pro upoutání pozornosti. Důležitým poznávacím znamením pulpů byl ovšem také jejich specifický obsah.²²

Obsah „pulp magazines“

Na přelomu devatenáctého a dvacátého století byl trh ovládán dvěma formáty. Prvním byly rodinné časopisy, které cílily na čtenáře vyšších středních vrstev a byly tištěné na křídovém papíře – tzv. slicks. Druhým typem, který se začal velmi silně na trhu prosazovat, byly ony časopisy „pulpů“, jejichž cílovou čtenářskou skupinou byla naopak nižší střední vrstva.²³

Nejdříve nebyly nově zavedené „pulp magazines“ od „slicků“ příliš odlišné. Časem se ale začal jejich obsah značně diferencovat a stránky „pulp magazines“ se začaly plnit speciálnějším povídkami a příběhy, které kladly důraz na originalitu příběhů, na dobrodružství a na větší obrazotvornost. Autoři pulpů si dávali velmi záležet na motivech romantiky, hrdinství, exotického prostředí, dobrodružství. Neméně důležitá byla i akčnost příběhů a důraz na šťastný konec.²⁴

Autoři epochy Zlatého věku

Autorů *Zlatého věku* science fiction bylo mnoho. Někteří přispěli do pulpových magazínů pár příběhy, jiní byli stálicemi na trhu vědecko-fantastické literatury a začali publikovat své vlastní knihy.

Prvním důležitým autorem *Zlatého věku* byl Kanadčan nizozemského původu Alfred van Vogt. Jako mladý byl fanouškem Gernsbackova časopisu *Amazing Stories* a k psaní ho inspirovala povídka *Who Goes There?* Johna W. Campbella, Jr. „Roku 1940 publikoval svůj první román *Slan*, který zároveň patří k jeho nejznámějším spolu s *World of Nul-A*. Roku 1995 získal A. E. Van Vogt titul „Velmistra žánru science fiction“.²⁵

---

²² DIVIŠ, Martin. *Fantasyplanet.cz. Zlatý věk SF* [online]. 2003

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž.

Dalším autorem byl Isaac Asimov. Za mladých let, stejně jako Vogt, propadl časopisu *Amazing Stories*. Byl mimořádně nadaný a jeho záliba ve science fiction rozhodla o tom, že se stal vědcem. Vystudoval biochemii na Kolumbijské univerzitě v New Yorku, ale brzy vědeckou kariéru opustil, aby se mohl věnovat pouze psaní. Nejvíce se proslavil svými povídkami o robotech ve sborníku *I, Robot* nebo dílem *Nightfall*.²⁶

Robert Anson Heinlein je považován za nejvýznamnějšího autora „Zlatého věku science fiction“. Již jako malý propadl astronomii a „po střední škole byl přijat na Námořní akademii v Annapolisu. Campbell otiskl hned první Heinleinovu povídku *Life-Line*, následovanou sérií povídek jako *Requiem*, *The Roads Must Roll*, *Blows Ups Happen* a krátkým románem *If This Goes On*, a jejich kvalita mu přinesla nevídaný úspěch na scéně science fiction. Českým čtenářům nejnámější romány jsou *Stranger in a Strange Land* a *The Moon Is a Harsh Mistress*“²⁷

Angličan Arthur Charles Clarke „sloužil jako radarový instruktor, po válce vystudoval matematiku a fyziku na King's College v Londýně.“²⁸ Patřil tedy mezi spisovatele-vědce píšící v žánru science fiction. Velmi jej zajímala astronomie a dvakrát byl také dokonce zvolen předsedou *British Interplanetary Society*. Do *Astoundingu* začal přispívat od roku 1946 a jeho první vydaná povídka byla *Loophole*. Clarkovy povídky byly „většinou vystavěné na jednom konkrétním vědeckém poznatku a měly výrazný závěr“.²⁹ Zpočátku byly považovány za příliš strohé a složité, jelikož se zakládaly pouze na vědních poznacích. Postupně se ale Clarke propracoval k osobitějšímu stylu, který byl pro čtenáře srozumitelnější. Jmenovitě například romány *Childhood's End* nebo *The City and the Stars*. „Světovou proslulost mu přinesly především romány z cyklu *Space Odyssey a Rama* jež mu vynesly ceny Hugo, Locus i Nebula. Kromě nich a řady dalších získal roku 1985 titul „Velmistra žánru science fiction“.³⁰

---

²⁶ DIVIŠ, Martin. *Fantasyplanet.cz. Zlatý věk SF* [online]. 2003

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž.

Ray Douglas Bradbury byl poněkud netypickým autorem science fiction „Zlatého věku“. Neměl totiž jako jeden z mála autorů čtyřicátých let, zájem o publikování svých povídek v *Astoundingu*. „Bradburyho lyrický styl se s Campbellovým technokratickým pohledem na science fiction příliš neslučoval.“³¹ Ve čtyřicátých letech psal pro *Wird Tales*, *Planet Stories* a *Thrilling Wonder Stories*. Zajímavostí může být, že se mu později podařilo „jako jedinému autorovi science fiction, proniknout i do křídových magazínů, jako *The Saturday Evening Post*, *Esquire* či *Collier's*. „Proslulost mu přinesla sérii příběhů sebraných ve sbírce *The Martian Chronicles* (...)“. Jeho neznámější díla jsou kromě *Fahrenheit 451*, *The Crowd*, *The Piper* nebo *A Sound of Thunder*. Ray Bradbury byl jako mnoho dalších autorů „Zlatého věku science fiction“ držitelem prestižního titulu „Velmistr žánru science fiction“.

1.6 Stopařův průvodce po Galaxii a jeho začátky

Díky svému příteli Johnu Lloydovi, jenž tehdy působil jako pomocník produkce v rádiu, a který je dnes jedním z nejvýznamnějších televizních producentů britské komediální scény (*Not the Nine O'Clock News*, *Black Adder* a *Spitting Image*) se Douglas Adams seznámil se Simonem Brettem. Ten v té době pracoval jako produkční humoristického pořadu Rádia 4 *The Burkiss Way*. Brett rozhodl, že Adamsův specifický humor a neobyčejný talent si zaslouží samostatný rádiový pořad. Dohodli se, že Adams začne pracovat na nové sci-fi komedii pro rozhlasové vysílání.³²

„Rozhodl jsem se napsat šestidílný seriál, přičemž v každém dílu je Země demolována, ale pokaždé z jiných důvodů. Mělo se to jmenovat *The Ends of the Earth*. Když jsem se ale potýkal s příběhem prvního dílu, napadlo mě, že aby měl celý seriál nějakou perspektivu, měl by na Zemi být někdo odjinud, kdo ví, co se vlastně děje. A pak jsem si vzpomněl na titul, který mě napadl, když jsem v roce 1971 ležel na poli v Innsbrucku, a řekl jsem si, tak dobře, bude to terénní průzkumník pro *Stopařova průvodce Galaxií*. A čím víc jsem na to myslel, tím víc mi to připadalo jako slibný spojovací motiv pro seriál, na rozdíl od *The Ends of the Earth*, které by byly vlastně jen sérií různých příběhů. „BBC schválilo výrobu pilotní

---

³¹ DIVIŠ, Martin. *Fantasyplanet.cz. Zlatý věk SF* [online]. 2003

³² GAIMAN, Neil. *Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. 2003, s. 27.

epizody 1. března 1977 a 4. dubna Douglas dokončil první verzi scénáře. Byl to v podstatě *Stopařův průvodce*, jak ho dnes známe, až na pár výjimek.“³³

2 Fantasy

2.1 Definice žánru fantasy

Pro tento žánr je typické, že se v něm setkáváme s magií a kouzelnými bytostmi, které v našem světě neexistují, a v takovém rozsahu, v jakém jsou popisovány jejich vzhled a schopnosti v knihách, ani nikdy neexistovaly. Příkladem jsou nadpřirozené bytosti jako například čarodějové, skřítki, draci, duchové, vlkodlaci, upíři nebo víly. Dějová linie bývá převážně zasazována do středověkých dob. Typické jsou také různé rasy, například elfové nebo hobiti. Vždy se jedná o nereálné představy tvůrce.

2.2 Vývoj fantasy

Co se týče vývoje žánru fantasy, podle Petera Hunta lze jeho původ vysledovat až do epochy starověku. V dobách, kdy lidé bojovali s různými strachy a cítili kolem sebe moc, kterou si nedokázali nijak vysvětlit, vznikalo mnoho dnes již důvěrně známých motivů. Lidé utíkali do svých fantazií, do vlastních světů, a díky tomu, že si nedokázali určité věci vědecky vysvětlit, vznikaly pro tyto účely nadpřirozené postavy. Průvodci, čarodějové nebo mágové, vlkodlaci, atd.³⁴

Mezi tradiční autory fantasy bychom mohli zařadit Roberta Ervina Howarda s povídkami pod názvem *Conan Barbar*, Johna Ronalda Reuela Tolkiena s kultovním dílem *The Lord of the Rings*, nebo například Clivea Staplese Lewise se sérií příběhů *The Chronicles of Narnia*.

2.3 Paradoxy fantasy

Na žánr fantasy existuje několik rozporuplných názorů. Peter Hunt se ve své knize *Alternative Worlds in Fantasy Fiction* touto otázkou zabývá a hned ze začátku se ptá, jak vážně máme vůbec žánr fantasy brát. Odkazuje na Ann Swinfen a její knihu z roku 1984 *In*

---

³³ GAIMAN, Neil. *Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. 2003, s. 32.

³⁴ HUNT, Peter a Millicent LENZ. *Alternative Worlds in Fantasy Fiction*. 2003, s. 3.

Defense of Fantasy. Swinfen zde poznamenává, že fantasy zaujímá v dnešní literatuře nejednoznačnou pozici. Mohli bychom tím rozumět dva tábory v současné literární obci. Pro jeden z čtenářských táborů je fantasy velmi hodnotným žánrem, ve kterém mohou nechat volně plynout své myšlenky a do kterého mohou utéct od reality. Podle druhého názoru žánr fantasy naopak není dostatečně hodnotný a přínosný a je lépe jej zařadit mezi literaturu pro děti.³⁵

Když použijeme slovo fantazie v literárním kontextu, máme podle Lucie Armitt problém. „Náhle je žánr fantazie pro ostatní něco pochybného a nepříjemného, a my musíme svůj zájem o tento žánr ospravedlňovat.“ Podle Armitt je fantasy dvojznačným žánrem. Za prvé je fantasy chápána jako zdroj našich skrytých strachů a tužeb, který pomáhá uvědomit si naše sny nebo fobie. Na druhou stranu je ale podle Armitt žánr fantasy také spojen s negativními aspekty, jako je útěk od reality a pulp fiction, a například právě pro motiv „útěku od reality“ musí často čtenáři svůj zájem o tento žánr ospravedlňovat.³⁶

„Fantasy is the natural, the appropriate language for the recounting of the spiritual journey and the struggle of good and evil in the soul.“ [Ursula K. L. Guin (1992: 64)]³⁷

Podle Petera Hunta je problém v tom, že fantasy fiction se povětšinou spojuje například s dětskou literaturou, která je dospělou společností spíše opomíjena a ignorována. Dále také potvrzuje, že lidé berou fantasy buď velmi vážně a nadšeně se jí věnují, nebo ji tvrdě odmítají. Peter Hunt se ptá, zda je tedy fantasy základem veškeré literatury, kde se dá různě experimentovat, a zda je důležitá pro naše mentální zdraví. Nebo je spojena se shovívavým pohledem na spisovatele tohoto žánru, či s rituálním dehumanizovaným světem předurčenosti a rozladěnou post-romantickou citlivostí. Nebo jednoduše jenom symbolizuje náhodný postmoderní svět? Podle Petera Hunta si z těchto názorů můžeme vzít ty tři nejvíce běžné (a možná i nejvíce odsuzující), a to takové, že

---

³⁵ HUNT, Peter a Millicent LENZ. *Alternative Worlds in Fantasy Fiction*. 2003, s. 1

³⁶ Tamtéž, s. 2.

³⁷ Tamtéž.

fantasy knihy jsou dětinské, všechny jsou si svým způsobem podobné, ale hlavně – snaží se utíkat od reality.³⁸

2.4 Typy fantasy literatury

Fantasy žánr jako takový se dále dělí na několik podžánrů. V někdejším (1990 – 2010) časopise *Ikarie*, který se zabýval science fiction, fantasy a hororovými texty, Andrzej Sapkowski zmiňuje ve svém článku „*Subžánry subžánru*“, že science fiction má méně podžánrů, než fantasy, a upozorňuje na jistou nepřehlednost mezi podžánry fantasy: „Fantasy není v žádném případě homogenním žánrem, a co do různorodosti typů a subžánrů science fiction rozhodně převyšuje. Mnozí autoři teoretických prací, kterým se nelíbilo brát fantasy jedním vrzem, případně házet do jednoho pytle díla, která spolu – až na magii – nemají nic společného, provedli rozličná systémová dělení, díky nimž se teorie obohatila o nové pojmy, jeden mlhavější než druhý: tak vznikly výrazy jako high fantasy, sword and sorcery, dark fantasy, adult fantasy atd.“³⁹

2.5 Rozdíl mezi science fiction a fantasy

Přestože ve společnosti existuje mnoho názorů, které spojují science fiction a fantasy v jeden žánr, rozdíl mezi oběma je například v obsahovosti velmi výrazný. Zatímco science fiction se věnuje fakticky vypočitatelným a v budoucnu teoreticky možným jevům, pro fantasy je základem magie a nadpřirozené bytosti.

„Ve fantasy může člověk létat, pes mluvit, papoušek prorokovat, jako by to byla ta nejjednodušší věc na světě.“⁴⁰ Ve sci-fi se tyto jevy mohou objevovat také, ovšem „vnitřní zákon žánru velí, aby autor v takovém případě přidal i přijatelné, nekouzelné, ‚vědecké‘ vysvětlení. Člověk létá pomocí antigravitačního nosiče, pes mluví díky voperovaným hlasívkám a řečovým centřům v mozku, a papoušek prorokuje, protože ve skutečnosti je

---

³⁸ HUNT, Peter a Millicent LENZ. *Alternative Worlds in Fantasy Fiction*. 2003, s. 3

³⁹ SAPKOWSKI, Andrzej. *Subžánry subžánru*. *Ikarie*. 2001

⁴⁰ ŽELEZNÝ, Ivo. *Stvořitelé nových světů: antologie světové science fiction*. 1980, kapitola „Co je to science fiction?“ s. 5.

to robot, napojený na superpočítač.“⁴¹ Pokud se oba žánry prolínají, a v současné době je to jev velmi častý, tehdy bychom mohli mluvit o žánru „science fantasy“.

2.6 Science fantasy

„Science fantasy je smíšený žánr spekulativní fikce, který obsahuje elementy jak science fiction, tak fantasy.“⁴² Jinými slovy, můžeme se zde setkat například s příletem mimozemšťanů, kteří mají nadpřirozenou moc. Nicméně spisovatel Arthur C. Clark upozorňuje, že je problém v rozlišení těchto dvou žánrů. Důvodem je to, že hranice mezi úžasným vynálezem a nadpřirozeností je velmi tenká.

Příkladem knih, které obsahují jak prvky science fiction, tak prvky žánru fantasy, jsou: *Dune* od Franka Herberta, *The White Dragon*, od Anne McCaffrey, *A Princess of Mars* od Edgara Rice Burroughse, *The Hobbit* od J. R. R. Tolkiena a stejně tak *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* od Douglase Adamse.

3. Životopis Douglase Adamse

3.1 Životopis

Douglas Adams se narodil 11. března 1952 v Cambridge jako Douglas Noel Adams. Když bylo Adamsovi pět let, rodiče se rozvedli. „Douglas byl samotářské dítě, měl jen pár dobrých kamarádů a k tomu jednu sestru jménem Susan, o tři roky mladší než on. V září 1959 začal chodit do brentwoodské školy v Essexu a vydržel tam až do roku 1970.“ Během studií na střední škole se zajímal spíše o přírodní vědy, než o humanitní předměty. „Ve věku, kdy většina kluků chce být hasičem, jsem toužil stát se jaderným fyzikem. To se mi ovšem nikdy nemohlo podařit, protože jsem plaval v aritmetice - byl jsem docela dobrý v matematice obecně, ale nešla mi aritmetika, a tak jsem se na vědu nezaměřil.“ V této době se Adams také věnoval leteckému modelářství a hodně četl. Kniha, která Adamse velmi ovlivnila, byla publikace *Hledání dokonalé planety* ze sci-fi edice W. E. Johnsona. Douglas také četl tehdy nejpopulárnější komiksový plátek pro děti – *Eagle*, pro který sám v jedenácti také poprvé publikoval své povídky.

---

⁴¹ ŽELEZNÝ, Ivo. *Stvořitelé nových světů: antologie světové science fiction*. 1980, kapitola „Co je to science fiction?“ s. 5.

⁴² NEFF, Ondřej; OLŠA, Jaroslav. *Encyklopedie literatury science fiction*. 1995

Díky eseji o renesanci duchovní poezie získal Adams stipendium na studium v Cambridgi, obor – anglická literatura. „Adams se chtěl do Cambridge dostat proto, že z cambridgeské studentské společnosti se rekrutovali všichni autoři a herci takových kusů jako *Beyond the Fringe*, *That Was the Week That Was*, *I'm sorry I'll Read That Again*, a ovšem mnozí z členů týmu *Monty Python's Flying Circus*.“⁴³ Douglas Adams chtěl být součástí Cambridžského univerzitního dramatického klubu *Footlights*.

Střídání zaměstnání

Během života prošel Adams různými povoláními a zkušenostmi, které později ovlivnily jeho tvorbu. Například ještě předtím, než nastoupil do školy v Cambridge, rozhodl se, že vycestuje stopem do Istanbulu. Cesta ale dopadla nevalně, jelikož Douglas dostal otravu jídlem, a musel se vrátit vlakem zpět do Anglie, kde byl hospitalizován. Vlivem nemocničního prostředí začal litovat, že se nerozhodl pro studium medicíny. „Pocházím z poněkud zdravotnické rodiny. Maminka byla ošetřovatelka, otčím byl veterinář a dědeček z otcovy strany (...) byl vynikající glasgowský specialista na uši, nos a krk. Já sám jsem taky pracoval v nemocnicích. A vždycky jsem měl pocit, že jestli je Tam nahoře Někdo, neustále mi klepe na rameno a říká: ‚No tak! Vytáhni ten stetoskop! To bys přece měl dělat!‘ Ale já nikdy neposlechl.“⁴⁴

Nakonec tedy Adams nastoupil na studia anglické literatury v Cambridgi. Dostal se i do dramatického klubu *Footlights*, ale neshodl se kvůli svým názorům na hry se členy, a tak se dvěma přáteli založil autorské trio Adams-Smith-Adams. Jejich první hra *Several Poor Players Strutting and Fretting* měla úspěch stejně jako hra druhá *The Patter of Tiny Minds* a díky tomu se Douglas Adams rozhodl, že se v budoucnu stane spisovatelem. „Krátko nato se Douglas natrvalo rozloučil s hraním, aby se soustředil na psaní.“⁴⁵

„Douglas mezitím jezdil stopem po Evropě a vykonával podivná zaměstnání, aby měl na zaplacení vedlejších výloh. V rámci dalšího pokusu dostat se do Istanbulu se dal najmout na stavbu stodol, přičemž se mu podařilo nabourat s traktorem. Výsledkem byla

---

⁴³ GAIMAN, Neil. *Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. 2003, s. 13.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž, s. 17.

zlomená pánev, roztržená ruka a silnice poškozená natolik, že ji pak museli opravit. Znovu se octl v nemocnici, ale to už věděl, že je příliš pozdě na to stát se lékařem.“⁴⁶

Adamsovy začátky v rádiu

„Po skončení studií v Cambridgi začal Douglas občas pracovat jako pomocná kancelářská síla.“ Mezitím se snažil nastartovat hvězdnou kariéru spisovatele, nicméně většinu času byl neúspěšný. „Napsal spoustu skečů pro *Week Ending (Konec týdne)* - pravidelný rozhlasový pořad satiricky reflektující události uplynulého týdne, hlavně politické. Vinou jeho neschopnosti psát na objednávku a také skutečnosti, že jeho skeče, ač mnohé skutečně vtipné, se tak diametrálně lišily od všeho, co kdy bylo v tomto pořadu odvysíláno, že se téměř žádný z nich do éteru nedostal.“⁴⁷ Později se spřátelil s jedním z šesti členů komediální skupiny *Monty Python*, s *Grahamem Chapmanem* a dohodli se spolu na spolupráci. Ve dvaadvaceti letech tedy Adams začal spolupracovat s jedním z nejlepších britských komiků. Přes nevalné začátky, kdy jejich skeče a hry byly veřejností ignorovány, postupně Adams pomáhal Chapmanovi s psaním životopisu (...) s názvem *A Liar's Autobiography (Autobiografie lháře)*. „Byl spoluautorem epizody seriálu *Doctor on the Go (Doktor na roztrhání)*. Byl to právě jeho příspěvek (byť ne rozhodující) ke scénáři filmu a dvě epizodní role v posledním dílu seriálu *Monty Python's Flying Circus (Monty Pythonův Létající cirkus)*, co o pět let později pomohlo *Stopařovu průvodci* prorazit v Americe, kde byl Douglas uváděn jako člen týmu *Monty Pythonů*.“⁴⁸

V Americe dílo *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* prorazilo také díky zacílení na konkrétní čtenářské publikum. Nakladatelství Pocket Books rozdalo tři tisíce výtisků knihy zdarma mezi fanoušky science fiction a univerzitní studenty, jelikož názor byl takový, že spíše erudovaní jedinci se zájmem o vědu dokážou ocenit Adamsův specifický humor.⁴⁹

Úspěch pilotní epizody rozhlasové hry

---

⁴⁶ GAIMAN, Neil. *Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. 2003, s. 18.

⁴⁷ Tamtéž, s. 19.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž, s. 21.

Douglas měl velké dluhy díky realizaci neúspěšných her, a přestože začátek spolupráce s Chapmanem se zdál jako prvopočátek úžasné kariéry, opak byl pravdou. Nakonec spolupráci ukončili a Douglas Adams byl přizván vrátit se do Cambridge režírovat *Footlights* pro rok 1976. Ovšem kromě pár lepších momentů byly hry propadáky a nikoho neoslovily. Později ztroskotal i projekt filmu založeného na *Guinnessově knize rekordů* pro společnost *Stigwood Organisation*. Poté již přichází seznámení se Simonem Brettem a diskuse ohledně nové sci-fi komedie. BBC roku 1977 schválilo pilotní epizodu *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* a o středečních večerech byla hra na *BBC Rádii 4* vysílána. Adams byl předem upozorněn, že rozhlasovým pořadům se téměř nikdy nedostane hodnocení v tisku, a vzhledem k tomu, že neproběhla ani předešlá inzerce nového sci-fi pořadu, ať neočekává žádné skvělé výsledky.⁵⁰ K překvapení všech si vysílání *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* našlo pravidelné posluchače a stalo se kultovní záležitostí.

V knize *Don't Panic: The Official Hitchhiker's Guide to the Galaxy* od Neila Gaimana, je zpovídán tehdejší přítel Adamse, John Lloyd, který byl přizván k psaní posledních dvou epizod *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. „První čtyři epizody napsal Douglas sám, ale poslední dvě ne. Stalo se to tak: začátkem roku poslal Douglas scénář k pilotnímu dílu seriálu *Doctor Who* hlavnímu scenáristovi v naději, že si u něj objedná pár scénářů. Objednávka skutečně přišla, bohužel však přesně v okamžiku, kdy přišlo i zadání na šest epizod *Stopařova průvodce*, což znamenalo, že jakmile Douglas dokončil první čtyři díly *Stopaře*, musel se pustit do čtyř epizod seriálu *Doctor Who* s názvem *The Pirate Planet*.“⁵¹ Následovala spolupráce Adamse a Lloyda, která díky nedostatku času nabírala absurdních scénářů. „Byli jsme ve fantastickém tlaku. Psali jsme text jen pár hodin před termínem nahrávání. (Později, ve druhém seriálu, věci dospěly do naprosto absurdního stavu - Douglas hru psal během nahrávání.)“⁵²

Po odvysílání prvních čtyř dílů se ozvalo šest nakladatelství, která chtěla rozhlasovou podobu převést v knižní výtisk. Nejdříve se Adams rozhodl, že další knihy

---

⁵⁰ GAIMAN, Neil. *Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. 2003, s. 22.

⁵¹ Tamtéž, s. 45.

⁵² Tamtéž, s. 46.

napiše ve spolupráci s Lloydem, poté si ale svůj záměr rozmyslel, jelikož spatřoval rozdíl v tom, jakým směrem by chtěl knihu vést on, a jakým jeho přítel Lloyd. „Připadalo mu, že první čtyři epizody jsou poněkud odlišné povahy a že dvě poslední, přestože jsou docela zábavné, nevyzařují onen pocit osamělosti, ztracenosti a zoufalství, který je pro *Průvodce* jistým způsobem charakteristický. Jako třeba Marvin, o němž Douglas říká, že je to Andrew Marshall, ale má v sobě i hodně velký kus Douglase samotného. Na *Průvodci* je nejpřitažlivější ta sladkohořká nálada, kterou mu dokázal dát. V některých chvílích je to strašně smutné a opravdu to něco vyjadřuje. A myslím si, že mu připadalo, že ty dvě jiné epizody jsou ve srovnání s tím příliš odlehčené.”⁵³

Práva na knižní podobu odkoupilo nakladatelství *Pan Books*. Počáteční náklad činil šedesát tisíc výtisků a během tří měsíců od publikování se prodalo více než čtvrt miliónu výtisků *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. Od vydání v roce 1978 kniha získala několik adaptací, ať už v podobě televizního seriálu, filmového zpracování, divadelních her nebo počítačové hry. Všechny tyto adaptace přispěly k tomu, že se prodaly miliony dalších výtisků.⁵⁴

Douglas Adams zemřel 11. května 2001 na náhlý srdeční záchvat.

3.2 Dílo

Krátce po tom, co se stala Adamsova kniha americkým bestsellerem, bylo vydáno volné pokračování s názvem *The Restaurant at the End of the Universe* (1980), dále třetí kniha *Life, the Universe and Everything* (1982), čtvrtá s názvem *So Long, and Thanks for All the Fish* (1984) a poslední pátá kniha *Mostly Harmless* (1992). První dvě knihy vycházely z rádiového vysílání a postupně právě tyto knihy posloužily jako předloha k seriálovému zpracování, které se dostalo na televizní obrazovky v roce 1982. Později se kniha dočkala i filmového zpracování, které bylo uvedeno v roce 2005. Douglas Adams také napsal krátký skeč pro *Monty Python*, a dokonce si zahrál i ve dvou epizodách, konkrétně ve čtvrté sérii

---

⁵³ GAIMAN, Neil. *Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. 2003, s. 42.

⁵⁴ Tamtéž, s. 4.

s názvem *Monty Python's flying Circus*. Další seriálové zásluhy přišly s napsáním scénáře pro několik epizod britského seriálu *Doctor Who*.⁵⁵

Douglas Adams nebyl jen *Dirk Gently's Holistic Detective Agency*. Na kontě má mnoho dalších děl. V roce 1984 napsal ve spolupráci s Johnem Lloydem dvě knihy *The Meaning of Liff* a *The Deeper Meaning of Liff*. V roce 1987 vyšla kniha *Holistická kancelář Dirka Gentlyho* a o rok později publikace *The Long Dark Tea-time of the Soul* nebo *The Salmon of Doubt*, vydaná posmrtně roku 2002. Kniha, která se stala bestsellerem, nesla název *Last Chance to See*. Vznikla v roce 1990 ve spolupráci se zoologem Markem Carwardinem a zabývala se problematikou ohrožených zvířat.⁵⁶ Douglas byl také zakladatelem vyhledávače *h2g2*, která dříve nesla jméno *The Digital Village*. „Byl to pokus vytvořit jakousi globální zásobárnu znalostí (...).“ Po spuštění zaznamenal vyhledávač velký zájem fanoušků, a roku 1998 vypustil hru designovanou Douglasem Adamsem, *Starship Titanic*. V prosinci 2000 byl sice na nějaký čas uzavřen, ale v současné době funguje jako součást stránek BBC.⁵⁷

3.3 Douglas Adams a jeho angažovanost v otázce životního prostředí

Douglas Adams jako autor ovládal bravurním způsobem satiru. Jeho zájem o životní prostředí se do jeho parodií promítal, a dnešní čtenář může tyto náznaky obdivovat.

„Chtěl jsem prostě napsat něco, co mi připadalo komické. Ale na druhé straně to, co mi připadá legrační, je dáno tím, o čem přemýšlím, co mě trápí a čím se zabývám. I když nechcete výslovně něco říct, témata se dostaví sama, protože to bývají věci, které vám leží v hlavě, a proto si najdou cestu i do vašich textů.“⁵⁸

Douglas byl člověkem aktivně se podílejícím na různých ekologických projektech. Jedním z prvních byl projekt *Last Chance to See*. Douglas Adams se „z pověření časopisu

---

⁵⁵ GAIMAN, Neil. *Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. 2003, s. 33.

⁵⁶ Tamtéž, s. 119

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž, s. 36.

The Observer a organizace *World Wildlife Fund*⁵⁹ spojil se zoologem Marcem Carwardinem, a roku 1985 se vydali společně pátrat po téměř vyhynulých zvířatech. Projekt byl nejprve vysílán na podzim roku 1989 na britském rádiu *BBC*. O rok později byla vydána i stejnojmenná kniha, která v sobě kombinovala cestopis a ochránářskou příručku.⁶⁰

V knize *Last Chance to See*, jsou popisována setkání s bezbrannými papoušky kakapo sovími na Novém Zélandě, s varanem komodským na ostrově Komodo, s nosorožcem ze Zairu. Dále Douglas popisuje setkání s téměř slepým delfínovcem čínským, s tvorem aye-aye, neboli podivuhodným lemurem z Madagaskaru, s gorilou horskou či se vzácnými ptáky žijícími na ostrově Mauricius, domovem vyhynulého ptáka „blbouna nejapného“ neboli doda, a dalšími.⁶¹ Knihu „vydala také firma *The Voyager Company* na CD-ROMu, vybaveném stovkami barevných fotografií, rozhovory a zvukovými eseji od Marca Carwardinea a ukázkami z rozhlasového seriálu.“⁶²

Jedním z Adamsových speciálních aktivistických počinů bylo roku 1994 převléknutí se za nosorožce a následný výstup na Kilimandžáro pro časopis *Esquire*. Díky tomuto projektu pro *British almsgiving organisation* s názvem „Save the Rhino“ se vybralo kolem 100 000 liber, které byly následně věnovány na podporu keňského vzdělávacího systému a na *Black Rhinoceros Conservation* - záchranu nosorožce dvourohého v Tanzanii.⁶³

Adams se také zabýval tématem ochrany opic. Spolu s Carwardinem byla jejich část „Meeting a Gorilla“ z knihy *Last Chance to See* použita v knize *The Great Ape Project*, editovanou filozofy Paolou Cavalieri and Peterem Singerem. Konečně, Douglas Adams podporoval také *the Dian Fossey Gorilla Fund*.⁶⁴

---

⁵⁹ GAIMAN, Neil. *Neprofadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. 2003, s. 168.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ ADAMS, Douglas a Mark CARWARDINE. *Ještě je můžeme vidět: výpravy za vymírajícími živočichy*. 1998, s. 1.

⁶² Tamtéž.

⁶³ BURKE, Martin. *Environment 327 Success Secrets: 327 Most Asked Questions on Environment - What You Need to Know*. 2014, [online]

⁶⁴ Tamtéž.

4. Stručný popis obsahu díla *Stopařův průvodce po Galaxii* a hlavní postavy

4.1 Obsah

The Hitchhiker's Guide to the Galaxy začíná pohledem do domova hlavní postavy „pětidílné trilogie“, Arthura Denta. Dent se probouzí se silnou kocovinou a vzápětí se dozvídá, že jeho dům bude zbourán, jelikož musí ustoupit stavbě nové dálniční spojky, která povede jeho pozemkem. Nejdříve vyběhne ven pouze v županu, uléhá na zahradě před buldozer s tím, že dům si zbourat nenechá. Zoufalého Arthura přichází navštívit jeho přítel Ford Prefect, který se Arthura snaží odlákat do hospody. Oznamuje mu, že si s sebou má vzít jen ručník a ostatní věci nechat doma, jelikož Země bude zničena. Arthur Fordovy řeči nechápe, ale nakonec jej následuje.

V místní putyce Ford Arthurovi vysvětluje, že není nezaměstnaný herec, což dlouho předstíral, ale že pochází z okolí planety jménem Betelgeuze a že zničení Země je v plánu dlouhou dobu. Planeta totiž musí ustoupit výstavbě nové hypergalaktické dálnice. Ford poté navrhuje Arthurovi, ať si objedná pivo, protože čas, který jim zbývá, je deset vteřin. Objednají tedy všem štamgastům pivo a Arthur nevěřícně čeká na to, co se bude dít.

„On this particular Thursday, something was moving quietly through the ionosphere many miles above the surface of the planet; several somethings in fact, several dozen huge yellow chunky slablike somethings, huge as office buildings, silent as birds. They soared with ease, basking in electromagnetic rays from the star Sol, biding their time, grouping, preparing (...).“ Poté se na konci žlutých „vetřelců“ objevily černé otvory, ze kterých vytrysklo světlo, a planeta Země byla zničena.

Jelikož je Ford Prefect mimozemšťan, oznamuje Arthurovi, že jediná možnost, jak se ze Země nyní dostat, je stopnout si nějakou mimozemskou loď. Vytáhne proto speciální přístroj, a opravdu se jim podaří, v poslední vteřině odpočítávání zničení Země, nastoupit jako stopaři do jedné kosmické lodě. Bohužel je to právě vogonská loď a Vogoni nemají rádi stopaře. Dostávají se tedy do nepříjemné situace, ze které je zachrání jiné vesmírné plavidlo s názvem „Heart of Gold“. Na jeho palubě se nachází prezident Galaxie Zaphod

Beeblebrox spolu s přítelkyní Trillian, jedinou ženou, která se zachránila před zničením Země, a depresivním robotem Marvinem. Zaphod chce nalézt Magratheu, domovskou planetu průmyslu specializovaného na výrobu planet na zakázku. Nakonec ji opravdu nachází s pomocí kradené lodě „Heart of Gold“. Planeta má ovšem aktivované obranné střely, které na „vetřelce“ v čele se Zaphodem okamžitě vypouští. Hrdinové unikají jenom díky Arthurově nápadu zapnout loď na nepravděpodobnostní pohon. Díky speciálnímu pohonu posléze přistávají na Magrathee.

Na planetě Arthur při jedné procházce potkává starého kmeta Slartibartfasta, který ho bere do útrob Magrathey, kde se nachází veškerá populace planety. Kmet mu sděluje, že přestože si člověk vždy myslel, že je nejinteligentnější formou ve vesmíru, není to tak. Rozumnější než člověk jsou podle něj myši, a právě do jejich kanceláře se hrdinové vydávají. Později zjišťují, že Země byla vytvořena jen proto, že myši si přály znát odpověď na „otázku života, vesmíru a vůbec“, jenže byla zničena Vogony dříve, než byla formována samotná otázka. Proto myši chtějí od Zaphoda odkoupit jeho mozek, jelikož, jak říká jedna z nich: „(...) there's a good chance that the structure of the question is encoded in the structure of your brain – so we want to buy it off you.“⁶⁵ Najednou ale přistává na planetě Magrathea nepřátelská loď, jsou spuštěny poplašné sirény, vzniká chaos a Zaphod s přáteli unikají. Kniha končí tím, že hrdinové dostávají hlad a odebírají se do „Restaurantu na konci vesmíru“.

Druhá kniha s podnázvem *The Restaurant at the End of the Universe* začíná na palubě vogonské lodi, která pronásleduje plavidlo s Arthurem a jeho přáteli. Vogoni zjišťují, že na palubě „Heart of Gold“ se nachází dva poslední pozemšťané ve vesmíru, a proto chtějí loď spolu s hrdiny zničit. Zaphod, Arthur, Trillian a Ford ale na poslední chvíli vyvolají ducha Zaphodova dědečka, který je zachrání před smrtí. Poté se hrdinové rozdělují. Zaphod se ocitá v budově redakce „Stopařova průvodce Galaxií“ a hledá zde pana Zarniwúpa. Později do budovy vniká policie, která chce Zaphoda zatknout za krádež lodě „Heart of Gold“. Doprovodná plavidla pocházející z planety „Frogstar“ spouští silové

---

⁶⁵ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. 1995, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide1.pdf>

pole a celou budovu přenášejí právě na „Frogstar“. Zaphod s Marvinem unikají z budovy oknem, ale později potkávají Gargavarra, strážce „Total Perspective Vortex“.

Vír totální perspektivy je zde popsán jako „Nejkrutější psychické mučení, jaké si může myslící bytost představit.“ Zaphod je později nucen jej podstoupit, ale mučení na něj nemá žádný vliv. Vůbec mu neublíží, a jelikož to strážce „Víru“ šokuje, pustí Zaphoda, aby si našel úkryt, než uvědomí své nadřizené. Zaphod nakonec nachází Zarniwúpa, který mu pomáhá nalézet přátele, které ztratil. Zjišťují, že loď „Heart of Gold“ se celou dobu nachází v Zaphodově kapse ve zmenšené podobě. Zaphod se Zarniwúpem navrátí lodi původní velikost a hrdinové se tak opět stávají kompletní. Zaphod žádá dostat se do nejbližšího restaurantu. Přání se mu splní, jelikož „Restaurant na konci vesmíru“ je sice nejbliž fyzicky, ale časově se nachází 576 milionů let v budoucnosti. Jedná se o restauraci, v jejíchž prostorách si pohledem z návštěvníci mohou vychutnat výjev konce světa. Zaphod s Fordem poté ukradnou kosmickou loď patřící rockové skupině Disaster Area a spolu s Arthurem, Trillian a Marvinem do ní nasedají. Později ovšem zjišťují, že loď je naprogramována na let přímo do slunce, aby poskytla při koncertním vystoupení kapely patřičný efekt. Hrdinové se teleportují až na Marvina, který musí zůstat na lodi a obsluhovat teleport.

Díky teleportu se Ford s Arthurem dostávají na kosmickou loď, která je vyslaná z planety „Golgafrincham“, a její jediný cíl je havarovat. Díky Fordově přičinění ale posádka přežívá, a lidé se ocitají na prehistorické planetě Zemi. Zaphod, Trillian a Zarniwúp se teleportovali na loď „Heart of Gold“ a snaží se nalézt vládce vesmíru. Nachází jej, ovšem vládce se vládnutím nezabývá, Zarniwúp se s ním proto začne dohadovat a Trillian se Zaphodem využijí nestřeženého okamžiku a prchají k lodi. Kniha končí pohledem na život Arthura a Forda, kteří se snaží spřátelit jak s domorodci planety, na kterou havarovalo jejich letadlo, tak s jejich někdejšími spolucestujícími z letadla.

Ve třetí knize se hrdinové stávají zachránci vesmíru. Národ Krikkiťanů (People of Krikkit) se probouzí, a opět se snaží zničit Galaxii. „Krikkitské války totiž patřily k dávné minulosti Galaxie, jelikož Krikkiťané „podlehli svému strachu z jiných vesmírných ras“⁶⁶. „Celá populace Krikkitu se přes noc proměnila z okouzlujících, roztomilých, inteligentních,

---

⁶⁶ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: Life, the Universe and Everything*. 2005, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide3.pdf>

obyčejných lidí v okouzující, roztomilé, inteligentní, maniakální xenofoby.“⁶⁷ Postavy zažívají mnoho absurdních událostí, dokonce opět potkávají Marvinu, který je zachránil před smrtí ve slunci, a nakonec se jim skutečně podaří celou Galaxii před Krikkitským národem zachránit.

Čtvrtá kniha popisuje návrat hrdinů na Zemi. Ta díky různému cestování v čase stále existuje a Ford s údivem zjišťuje, že jeho text o Zemi, který poslal redakci „Stopaře“, nyní není redukován na pouhá dvě slova „Převážně neškodná“, ale tvoří obsáhlou informační zprávu. Arthur potkává Russela a jeho sestru Fenchurch, když jej naberou do auta. Fenchurch leží v bezvědomí na zadním sedadle a Russel Arthurovi vysvětluje, že je zfetovaná, šílená, a že ji musí vzít zpátky do nemocnice. Dojde řeč i na Vogony a Russel Arthurovi vysvětluje, že to celé nebyla skutečnost, ale pouhá halucinace a jakýsi experiment na lidech od C.I.A. Arthur se s Russelem nakonec rozloučí a zjišťuje, že se nejspíš do Fenchurch zamiloval. Jednoho dne na ni opět narazí a začnou spolu trávit více času. Arthur si s Fenchurch povídá o incidentu s Vogony a zjišťuje, že ona sama také řečem o experimentu nevěří. Arthur po schůzce ztrácí telefonní číslo Fenchurch a cítí beznaděj. Rozhodne se, že se jí nebude dále zabývat a místo toho zkusí nalézt místo, kde žil, když byl na prehistorické Zemi. Shodou okolností je ono místo dům Fenchurch. Oba se do sebe zamilují a začnou spolu chodit.

Ford nakonec nachází Arthura i Fenchurch a konečně se shledávají i s Marvinem. Ten ale díky různému cestování časem velmi zestárl a ke konci knihy umírá v Arthurově náručí se slovy „I think I feel good about it.“⁶⁸

Pátá kniha je věnována převážně Arthurovi Dentovi a jeho osudům. V této poslední knize „pětidílné trilogie“ Arthur hledá novou planetu ve vesmíru, na které by mohl v klidu žít. Nakonec ji objevuje a ocitá se v civilizaci, která je vývojově několik století za Zemí - její každodenní život by se dal přirovnat ke každodennímu životu na Zemi v 18. století. Arthur se snaží této civilizaci přinést něco, čím by její vývoj urychlil, ale nedaří se mu. Ke konci příběhu na planetě ztroskotá kosmická loď a na scéně se objevuje Trillian,

---

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: So Long, and Thanks for All the Fish*. 1999, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide4.pdf>

kteřá nyní působí jako galaktická novinářka se svojí dcerou Random, o jejíž existenci neměl nikdo ponětí. Vzápětí Arthur zjišťuje, že Random je jeho dcera. Trillian svěřuje Arthurovi dceru, aby se o ni postaral. Po několika měsících ale Random utíká a ukradne Fordovu loď, na které poté cestuje k Zemi.

Trillian v té době dělá reportáž o válce v Galaxii, čte si životopis velitele Grebulona a zjišťuje, že Grebulon se chystá zničit Zemi. Proto se okamžitě vydává varovat Random a přátele. V hospodě na Zemi se objevuje i Ford a Arthur, kteří díky časovým anomáliím sledují boj dvou Trillian o dceru Random. Celá kniha končí velmi překvapivě, neboť odtaňuje, že „Stopařova průvodce“ vytvořili Vogoni jako prostředek pro destrukci Země, a nakonec Vogoni Zemi opravdu zničí.

4.2 Charakteristika hlavních postav

4.2.1 Arthur Dent

Arthur Dent jako hlavní postava „pětidílné trilogie“ *Stopařův průvodce po Galaxii*, je velmi netypickým hrdinou. Není to typ hrdinské postavy, ke které by všichni vzhlíželi nebo jejíž úkol by spočíval v pomáhání druhým v bezpráví. Není silný, vůdčí typ, který by rozohnil a vyburcoval masy lidí. Je jakýmsi nehrdinským „ňoumovitým“ hrdinou, který se často dostává do situací, do kterých byl zavlčen zaviněním jiných lidí. Je to typ postavy, která je pasivní a nechává se vláčet časem a prostorem. Mohl by představovat určitý typ dnešního průměrného člověka. Arthur Dent jako někdo, kdo ve své průměrnosti nedokáže ovlivnit události směřující k ekologickým katastrofám. Někdo, kdo raději nevyčnívá z davu a nesnaží se zasahovat do dění ve světě.

Příběh Arthura Denta začíná tím, že jeho dům je zbourán. Vzápětí je zničena i celá planeta Země, takže Arthur je odkázán na pomoc svého přítele Forda Prefecta. Ten jej bere na cestu Galaxií, kdy se stávají stopaři, a ocitají se (často nevítaně) na palubách kosmických lidí. Už samotné zbourání Arthurova domu a planety, na které žil, z něj vytváří hrdinu závislého na ostatních, hrdinu, který, přestože se ze začátku snaží, nedokáže nic ovlivnit. Postupně upadá do apatie, jelikož ve vesmíru jsou všechny jeho dosavadní poznatky nic moc platné, a musí se učit spoustu nových věcí. Arthur je zde po celou dobu příběhu člověkem, který se musí spolehnout na ostatní, a jehož cesta není formována jím samým, ale je tvořena jinými lidmi.

4.2.2 Další postavy

Kromě hlavní postavy Arthura Denta se setkáváme s několika dalšími hrdiny. Jedním z nich je Arthurův přítel Ford Prefect. Ten je pro příběh velmi významným charakterem. Ztvárňuje sice poněkud flegmatického hrdinu, nicméně je nejdůležitějším přítelem Arthura, radí mu na cestách, pomáhá mu vyznat se v galaktických termínech, ukazuje mu, jak využívat vědecké přístroje a další „vychytávky“ Galaxie. Je také Arthurovým průvodcem v tom smyslu, že řídí jeho cestu. Používá přístroj na „stopování kosmických lodí“ a Arthur je díky tomu většinu času na Fordovi závislý. Další postavou, která se v díle vyskytuje je Trillian, jako jedna ze dvou nejdůležitějších ženských postav v Adamsově sérii. Arthur se s ní setkává na večírku ještě na planetě Zemi, bohužel ale jeho snažení o ni končí fiaskem. Trillian poté v příběhu vystupuje jako galaktická novinářka a jako přítelkyně prezidenta Galaxie, Zaphoda Beeblebroxe. Ten ztvárňuje v sérii poněkud schizofrenickou postavu. Je prozíravý, ale často jedná zkratovitě a nezodpovědně. Má dvě hlavy, přičemž levý mozek jedná racionálněji. Další, velmi typickou postavou je robot Marvin. Představuje pocity beznaděje a paranoie a dodává dílu příznačný pesimistický a bezútěšný ráz. Přestože jeho myšlenky jsou často absurdní, podvědomě nutí čtenáře se nad jejich významem zamyslet. Poslední důležitější postavou série je Fenchurch, která vystupuje v poslední knize série jako Arthurova přítelkyně. Ztělesňuje rozum, inteligenci, rozvážnost a přemýšlivost. Pro dokreslení postavy Fenchurch uvádím myšlenku Arthura Denta z páté knihy *Mostly Harmless*: „She seemed to be looking at something other than what she looked as if she was looking at.“⁶⁹

5. Jiné světy

5.1 Konkrétní motivy díla Douglase Adamse

5.1.1 Stopař

Motiv stopaře je v celé pentalogii zásadním, a souvisí s pasivitou hlavního hrdiny. Stopař je člověk, který nemůže ovlivnit cestu. Není tím, kdo řídí, kam jeho pouť povede, kde bude končit. Osud stopujícího je závislý na tom, jak rozhodne člověk, který dopravní

---

⁶⁹ ADAMS, Douglas. *Mostly Harmless*. 2000, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide5.pdf>

prostředek řídí. Díky tomu se potom stopař dostává do situací, do kterých by se sám nedostal.

Samotný motiv je důležitý také proto, že osud hrdinů *Stopařova průvodce po Galaxii* často závisí na tom, zda se jim podaří nastoupit na kosmické lodě jako stopaři. Poté cestují vesmírem a neví, kam jejich dobrodružství dále povede. Necháávají svůj život v rukou ostatních a jako stopaři se na palubách kosmických lodí ocitají většinou nevítaně. Zejména vogonské lodě společnost stopařů neakceptují: „First of all I see from our instruments that we have a couple of hitchhikers aboard. Hello wherever you are. I just want to make it totally clear that you are not at all welcome.“⁷⁰

5.1.2 Byrokracie

„Přestože *Stopařův průvodce* nemá žádný skutečný politický význam, je zde téma všudypřítomnosti byrokracie a paranoie bující po celém vesmíru. To je přímý odkaz na *Monty Pythony* (...). Rozdíl spočívá v narativní struktuře (...) svět *Průvodce* je umístěn kdesi mimo reálný svět, a přitom s ním koexistuje.“⁷¹ (Douglas Adams)

Douglas často popisuje situace spojené s byrokracií. Svým vyprávěním v mnoha kapitolách naráží převážně na absurditu úřadů, v páté knize *Průvodce* se zase lehce dotýká schvalovacího procesu textů do „*Stopařova průvodce Galaxií*“, kdy popis o Zemi, který Ford vytvářel pro „*Průvodce*“ patnáct let, zrevidovali na dvě slova: „Převážně neškodná“. Co se týče úřadů, Douglas byrokracii paroduje už v první kapitole. Arthur se jde dožadovat odpovědi na to, jak je možné, že mu nikdo neřekl o plánu zbourat jeho dům. Dostává se mu vysvětlení, které jej velmi zaráží. Plán demolice už byl podle slov pana L. Prossera z obecní rady samozřejmě dlouho přístupný na v prostorách obecní rady. „But Mr. Dent, the plans have been available in the local planning office for the last nine month.“⁷² Konverzace, která následně probíhá, satirizuje současnou byrokracii a upozorňuje také na její absurditu:

---

⁷⁰ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. 1995, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide1.pdf>

⁷¹ GAIMAN, Neil. *Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. 2003, s. 102.

⁷² ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. 1995, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide1.pdf>

"You were quite entitled to make any suggestions or protests at the appropriate time you know." "Appropriate time? (...) The first I knew about it was when a workman arrived at my home yesterday. I asked him if he'd come to clean the windows and he said no he'd come to demolish the house. (...)." "But Mr. Dent, the plans have been available in the local planning office for the last nine months." " (...) You hadn't exactly gone out of your way to call attention to them had you? (...) " „But the plans were on display..." "On display? I eventually had to go down to the cellar to find them." "That's the display department." With a flashlight." "Ah, well the lights had probably gone."⁷³

Dalším podobným příkladem absurdnosti úřadů je promluva Vogonského pracovníka Jelce. Ten upozorňuje na to, že Země bude za pár minut zničena:

"People of Earth, your attention please. This is Prostetnic Vogon Jeltz of the Galactic Hyperspace Planning Council. As you will no doubt be aware, the plans for development of the outlying regions of the Galaxy require the building of a hyperspatial express route through your star system, and regrettably your planet is one of those scheduled for demolition. The process will take slightly less than two of your Earth minutes. Thank you."

Dále pracovník oznamuje, že plány demolice jsou vyvěšeny několik let na planetě, pod kterou Země úředně spadá, a není tak třeba vyjadřovat úžas.

"There's no point in acting all surprised about it. All the planning charts and demolition orders have been on display in your local planning department on Alpha Centauri for fifty of your Earth years, so you've had plenty of time to lodge any formal complaint and it's far too late to start making a fuss about it now."⁷⁴

Parodie Douglasova popisu tkví především v tom, že Vogonský pracovník předpokládá, nebo možná spíše ironicky poznamenává, že lidstvo mohlo zaregistrovat plán demolice Země a následně projevit nesouhlas s plánovanou stavbou hypergalaktické dálnice přesto, že plány byly popsány a vyvěšeny na vzdálené planetě, o které nikdo neví, že existuje. Adams zde naráží také na apatii lidstva a to velmi absurdním příkladem:

---

⁷³ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. 1995, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide1.pdf>

⁷⁴ Tamtéž.

“What do you mean you’ve never been to Alpha Centauri? For heaven’s sake mankind, it’s only four light years away you know. I’m sorry, but if you can’t be bothered to take an interest in local affairs that’s your own lookout.”⁷⁵

Douglas promítl parodii na úřednictví do Vogonské rasy celkově. Přesvědčit se o tom můžeme opět například v první knize *Stopařova průvodce po Galaxii*, kde popisuje jejich sklon k přehnané dokonalosti, co se týče administrativy, a k potřebě mít vše potvrzené a schválené. Naráží přitom na jejich nepříjemnou povahu a naznačuje, že Vogonům jde spíše o ztěžování života ostatním, než o dokonalost dokumentů.

“They are one of the most unpleasant races in the Galaxy – not actually evil, but bad tempered, bureaucratic, officious and callous. They wouldn’t even lift a finger to save their own grandmothers from the Ravenous Bugblatter Beast of Traal without orders signed in triplicate, sent in, sent back, queried, lost, found, subjected to public inquiry, lost again, and finally buried in soft peat and recycled as firelighters.”⁷⁶

Douglas také poukazuje na ohromné množství pracovníků, jejichž počet v redakci „Stopařova průvodce“ je nadbytečný. Trefně zde naráží na absurdní zaměstnanecké poměry mnohých firem příběhem Forda: “He thought of all the corporate lawyers who occupied half of the building, all the “operatives” who occupied the lower levels, and all the sub-editors and their secretaries and their secretaries “lawyers and their secretaries” lawyers secretaries, and worst of all the accountants and the marketing department.”⁷⁷

5.1.3 Paranoia a beznaděj

Motivy paranoie a beznaděje ztvárňuje v příběhu věčně deprimovaný robot Marvin. Jedná se o vysoce inteligentního robota, který stále vyjadřuje svou nespokojenost a jeho názory jsou ztělesněním beznaděje a vztahovačnosti. Pro představení postavy uvádím citaci z druhé knihy *Průvodce*: “The only light on the bridge came from two dim

---

⁷⁵ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. 1995, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide1.pdf>

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ ADAMS, Douglas. *Mostly Harmless*. 2000, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide5.pdf>

red triangles in a far corner where Marvin the Paranoid Android sat slumped, ignoring all and ignored by all, in a private and rather unpleasant world of his own."⁷⁸

Douglasův motiv beznaděje prostupuje každou scénou, ve které se deprimovaný android nachází. Při návštěvě jedné z planet probíhá rozhovor mezi hmyzí dívkou, sekretářkou společnosti Sirius Cybernetics Corporation, a depresivním robotem Marvinem. Prostřední část rozhovoru, která spočívá v Marvinově bezútěšnosti, je velmi výstižná: "Excuse me, can I help you?" Marvin odpovídá: "I doubt it." (...) "No one can help me."⁷⁹

Vzhledem k Marvinově obrovské inteligenci dochází také k mnoha komickým až absurdním scénám. Jedna z nich se nachází například v první knize trilogie. Jde o scénu, kdy na palubu lodě „Heart of Gold“ poprvé vstupuje Arthur se svým přítelem Fordem a Marvin je odvádí na velitelský můstek ke kapitánovi lodě, prezidentovi Galaxie, Zaphodovi Beeblebroxovi: "I've been ordered to take you down to the bridge. Here I am, brain the size of a planet and they ask me to take you down to the bridge. Call that job satisfaction? 'Cos I don't."⁸⁰

Další ukázka Marvinova a jeho beznadějného pocitu z první knihy následuje hned za scénou s velitelským můstkem. Hrdinové procházejí chodbou směřující ke kapitánovu můstku. Na konci chodby jsou dveře, které po otevření sdělují hrdinům: "Thank you, for making a simple door very happy." Robot Marvin na to svým klasickým stylem reaguje: "Funny, how just when you think life can't possibly get any worse it suddenly does."⁸¹

Marvin ztělesňuje nejen jistou beznaděj, která dodává dílu Adamse osobitý a chvilkami lehce pochmurný až absurdní ráz. Také zde často naráží na otázku paranoie, neboli „psychické poruchy vyznačující se bludy vztahovačností, podezíravostí nebo

---

⁷⁸ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: The Restaurant at the End of the Universe*. 2005, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide2.pdf>

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. 1995, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide1.pdf>

⁸¹ Tamtéž.

žárливosti při plném zachování intelektu.“⁸² Ta se projevuje nejen v první výše zmíněné citaci, kdy se Marvin cítí všemi ignorován, ale prostupuje také dalšími scénami, ve kterých se depresivní robot vyskytuje. Další příklad je také z první knihy *Stopařova průvodce po Galaxii*: “Why are you lying face down in the dust?” “It’s a very effective way of being wretched, and don’t pretend you want to talk to me, I know you hate me.” “No I don’t.” “Yes you do, everybody does. It’s part of the shape of the Universe. I only have to talk to somebody and they begin to hate me. Even robots hate me. If you just ignore me I expect I shall probably go away.”⁸³

Jiná Marvinova myšlenka, která vystihuje ve dvou větách jeho povahu a která bývá také často citována fanoušky *Stopařova průvodce*, je: “Life, loathe it or ignore it, you can’t like it.”⁸⁴ Kombinuje v sobě jak všudypřítomnou beznaděj, tak určitou formu podezíravosti.

5.1.4 Politika

Gaiman ve své knize *Don't Panic: The Official Hitchhiker's Guide to the Galaxy* upozorňuje na to, že *Průvodce* neměl podle slov samotného autora ambice politické satiry. Přesto zde určité narážky na politiku najít můžeme. V první řadě v díle nacházíme upozornění na problematiku výběru potenciálního vůdce. Autor poukazuje na to, že ne všichni kandidáti se na tak důležitou pozici prezidenta hodí, přestože si svěřeni mandátu do svých rukou velmi přejí.

“To summarize: it is a well-known fact, that those people who most want to rule people are, ipso facto, those least suited to do it. To summarize the summary: anyone who is capable of getting themselves made President should on no account be allowed to do the job.”⁸⁵ Dále Adams naráží na to, že prezident bývá pouhou figurkou v rukou vlády.

---

⁸² LINHART, J. *Slovník cizích slov pro nové století*. 2003, s. 45.

⁸³ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. 1995, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide1.pdf>

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: The Restaurant at the End of the Universe*. 2005, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide2.pdf>

“The President in particular is very much a figurehead – he wields no real power whatsoever. He is apparently chosen by the government, but the qualities he is required to display are not those of leadership but those of finely judged outrage. For this reason the President is always a controversial choice, always an infuriating but fascinating character. His job is not to wield power but to draw attention away from it.”⁸⁶

5.1.5 Galaktické přístroje a pomocníci

Douglas Adams si pro cestování Galaxií vymyslel několik zajímavých přístrojů nebo vychytávek. Jedním z nich je takzvaná „Babylónská rybka“, která překládá jakoukoli řeč. “The Babel fish is small, yellow and leech-like, and probably the oddest thing in the Universe. It feeds on brainwave energy not from its carrier but from those around it. It absorbs all unconscious mental frequencies from this brainwave energy to nourish itself with. It then excretes into the mind of its carrier a telepathic matrix formed by combining the conscious thought frequencies with nerve signals picked up from the speech centres of the brain which has supplied them. The practical upshot of all this is that if you stick a Babel fish in your ear you can instantly understand anything said to you in any form of language. The speech patterns you actually hear decode the brainwave matrix which has been fed into your mind by your Babel fish.”⁸⁷

Dalším příkladem je senzomatický subéterový přijímač, který se objevuje hned v první knize *Stopaře*. Je to přístroj, jenž vyhledává kosmické lodě, nacházející se poblíž. Využívá k tomu speciálních vln a začne blikat, pokud v okruhu několika světelných let vysílá nějaká vesmírná loď. Majitelé senzomotorického subéterového přijímače se poté s jeho pomocí na nalezenou loď pokradmu dostanou.

Poslední přístroj, který je důležitý pro celou sérii, je samotný „Stopařův průvodce Galaxií“. Ten v příběhu existuje buď jako klasická tištěná kniha, nebo jako elektronický přístroj. Po zadání hesla týkajícího se čehokoli ve vesmíru vyjedou popisy a názory na hledané slovo. Je důležitým motivem, neboť ztělesňuje určitou formu encyklopedie, kterou většina lidí ve vesmíru vlastní.

---

⁸⁶ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. 1995, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide1.pdf>

⁸⁷ Tamtéž.

5.2 Metafory a alegorie v díle jako varování

5.2.1 Ekologie, politika reálného světa

“It doesn't matter a pair of fetid dingo's kidneys what you all choose to do from now on. Burn down the forests, anything, it won't make a scrap of difference. Your future history has already happened. Two million years you've got and that's it. At the end of that time your race will be dead, gone and good riddance to you. Remember that, two million years!” 167 The crowd muttered to itself in annoyance. People as rich as they had suddenly become shouldn't be obliged to listen to this sort of gibberish.⁸⁸

V knize můžeme najít mnoho varování a narážek na potenciální problémy světa. Problémy, o kterých lidé vědí, ale většina se jimi nijak nezabývá, a ani se jim nesnaží předcházet. Přitom jsou reálnou hrozbou, jež může planetu postihnout.

Douglas Adams ve své třetí knize *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: Life, the Universe and Everything*, popisuje chování lidí jako takzvané „Pole problému někoho jiného“ (Somebody Else's Problem). "An SEP is something that we can't see, or don't see, or our brain doesn't let us see, because we think that it's somebody else's problem."⁸⁹

Otázka zní, zda bychom nemohli tento motiv aplikovat i na současný život na Zemi. V Douglasově díle nejde jen o alegorii na to, že člověk často nepomůže ostatním, přestože má tu moc. Díky Adamsově angažovanosti v otázce životního prostředí bychom v této myšlence mohli hledat i hlubší alegorický význam v podobě lhostejnosti týkající se vztahu k přírodě.

Současné plýtvání přírodními zdroji, kácení pralesů, dětská práce ve světě, zabíjení zvířat, válečné konflikty v různých částech světa. Jevy, o kterých lidé vědí, ale nijak se je (většinou) nesnaží řešit. Není tedy Adamsův výraz “Somebody Else's Problem” jistým jinotajem na problémy současného světa? Nemohli bychom brát jeho vtipně a parodicky laděnou knihu jako varování a lehce palčivou ironii?

---

⁸⁸ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: The Restaurant at the End of the Universe*. 2005, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide2.pdf>

⁸⁹ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: Life, the Universe and Everything*. 2005, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide3.pdf>

Co se týče problematiky plýtvání a hlavně znečišťování přírodních zdrojů, Adams na ni ve svém díle naráží velmi často. Příkladem by mohl být rozhovor mezi mimozemšťanem a přítelem hlavního hrdiny Fordem Prefectem a šéfredaktorem „Stopařova průvodce Galaxií“, Vann Harlem.

“The Galaxy is changing. We’ve got to change with it. (...) “Don’t tell me about the future, I’ve been all over the future. Spend half my time there. It’s the same as anywhere else. Anywhen else. Whatever. Just the same old stuff in faster cars and smellier air.” Na druhou stranu zde můžeme vidět i jistou naději v očích Vann Harla: “That’s one future. That’s your future, if you accept it. You’ve got to learn to think multi-dimensionally. There are limitless futures stretching out in every direction from this moment - and from this moment and from this. Billions of them, bifurcating every instant! Every possible position of every possible electron balloons out into billions of probabilities!”⁹⁰ Touto promluvou se Adams lehce dotýká myšlenky paralelních světů.

Pokud se ale vrátíme k otázce životního prostředí, další silnou parodií, konkrétně příběhem, o kterém sní Ford Prefect, ve čtvrté knize série, se opět dotýká tématu znečištění Země: “In his dream he was walking late at night along the East Side, beside the river which had become so extravagantly polluted that new lifeforms were now emerging from it spontaneously, demanding welfare and voting rights.”⁹¹ Douglas svojí brilantní schopností vytvářet parodie, dovádí do extrému problémy lidstva, a nepřímou tak upozorňuje na nutnost jejich řešení.

Technický pokrok

Adams se také věnuje otázce nových moderních vynálezů. Upozorňuje na technický pokrok, který spousta obyčejných lidí není ani schopna sledovat, natož intelektuálně pojmout to, jak nové vynálezy fungují. Všichni máme (jak zmiňuje Adams v knize) toustovač, ale víme vlastně, jak funguje? Kdybychom se ocitli v nějaké primitivní civilizaci, nebo jenom v zaostalejší populaci, než je naše, byli bychom schopni jim onen toustovač vytvořit a povznést tak jejich kulturu? Nebo bychom o našich technologických

---

⁹⁰ ADAMS, Douglas. *Mostly Harmless*. 2000, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide5.pdf>

⁹¹ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: So Long, and Thanks for All the Fish*. 1999, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide4.pdf>

vynálezech mohli jenom mluvit, a to, co používáme doma běžně, bychom nedokázali vytvořit? Pro ilustraci zde použijí opět citaci z páté knihy *Stopařova průvodce po Galaxii*, kdy se Arthur ocitá v primitivní civilizaci a paradoxně zjišťuje, že kromě toho, že umí udělat dobrý hamburger, jim vlastně nic jiného dát nemůže.

“When I first arrived, that is, when they rescued me from the wreckage of this super high-technology spacecraft which had crashed on their planet, they were very nice to me and I thought I should help them out a bit. You know, I’m an educated chap from a high-technology culture, I could show them a thing or two. And of course I couldn’t. I haven’t got the faintest idea, when it comes down to it, of how anything actually works. I don’t mean like video-recorders, nobody knows how to work those. I mean just something like a pen or an artesian well or something. Not the foggiest. I couldn’t help at all.”⁹²

Nutno se zamyslet nad tím, že pokud by se člověk ocitl v jiném světě, který by vývojově zaostával za naším, zdaleka by nebylo jednoduché předat znalosti a pomoci s konstrukcí předmětů, které v našem světě podléhají běžné spotřebě.

Náš svět je rozdělen na několik typů států podle ekonomické a hospodářské vyspělosti. Máme zde státy velmi vyspělé, a na druhé straně jsou tu státy třetího světa, které se buď vývojově zastavily, nebo je jejich pokrok velmi pomalý a nevýrazný. Nemusíme proto cestovat až do kosmu abychom pochopili, že většina dnešní populace by nedokázala vytvořit v jiném světě bez pomoci ostatních nic z toho, co používá tady každý den. Stačí odletět do střední Afriky nebo jižní Ameriky a zamyslet se nad tím, že spousta z nás by nepřispěla ničím ani zaostalejším civilizacím na planetě Zemi.

Cestování časem

Další fabule, která souvisí jak s politikou reálného světa, tak s technickým pokrokem, je forma přemístování. Myšlenku cestování na velké vzdálenosti spojené s motivem stopaře vyjádřil Douglas Adams roku 1984, a Neil Gaiman ji později zaznamenal do svého díla *Don't Panic: The Official Hitchhiker's Guide to the Galaxy*: „V tuto chvíli si nemůžeme dovolit cestu na jiné planety. Nemáme lodě, kterými bychom se tam dopravili.

---

⁹² ADAMS, Douglas. *Mostly Harmless*. 2000, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide5.pdf>

Možná, že tam někde jsou lidé (nemám žádný vyhraněný názor na Život jinde, prostě o něm nic nevím), ale líbí se mi představa, že by se člověk mohl, byť jen občas a náhodně, někam dostat stopem.” Douglas Adams, 1984 ⁹³ Nejčastěji se v *Průvodci* setkáváme s „obyčejnými“ kosmickými loděmi překonávajícími různé vzdálenosti. Jsou zde ale také narážky na zboření hranic mezi časem a prostorem a následným vynalezením plavidla, které by mohlo cestovat časem. Adams se cestováním v čase zabývá převážně ve třetí knize. “Time travel is increasingly regarded as a menace. History is being polluted.”⁹⁴ Bravurně zde poukazuje na problém, který by v budoucnu mohl vzniknout díky prolomení bariéry mezi minulostí a budoucností, mezi prostorem a časem. Dotýká se zde otázky pozměnění historie. Pokud by totiž byl v budoucnu vyvinut dopravní prostředek, který by dokázal překonat čas a prostor, a umožnil by tak lidem navrátit se do nějakého určitého bodu v minulosti, mohlo by se stát, že historie by byla změněna. Ať už by došlo k velkým změnám (Adams zmiňuje, že mohou existovat paralelní vesmíry, ve kterých například Adolf Hitler vyhrál válku), nebo by se změnila pouze nějaká zdánlivá maličkost. Problém by nastal v tom, že v důsledku pozměnění maličkosti by stejně k markantní změně nakonec mohlo dojít.

“They set up the Campaign for Real Time to try to stop this sort of thing going on. Their case was considerably strengthened by the fact that a week after they had set themselves up, news broke that not only had the great Cathedral of Chalesm been pulled down in order to build a new ion refinery, but that the construction of the refinery had taken so long, and had had to extend so far back into the past in order to allow ion production to start on time, that the Cathedral of Chalesm had now never been built in the first place.”⁹⁵

Adams také lehce upozorňuje na to, jak člověk může ztratit pocit jedinečnosti a výjimečnosti, díky tomu, jak rychle se vyvíjí způsoby dopravy.

---

⁹³ GAIMAN, Neil. *Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. 2003, s. 101.

⁹⁴ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: Life, the Universe and Everything*. 2005, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide3.pdf>

⁹⁵ Tamtéž.

“It’s a strange thing, that the further and faster one travels across the Universe, the more one’s position in it seems to be largely immaterial (...).”⁹⁶

5.2.2 Ochrana zvířat

V druhé knize „pětídílné trilogie“ Douglas dovádí do extrému otázku ochrany zvířat. Mohli bychom si jeho popis vyložit tak, že se snaží upozornit na nekonečné vybíjení zvířat, na celkově neodůvodněné zabíjení a na pocit lidstva, že si může dovolit zabíjet jakákoli zvířata pro svou potřebu. Arthur a jeho přátelé přicházejí do „Restaurantu na konci vesmíru“, kde se chystají k objednání jídla. Dostávají se do kontaktu se zvířetem, které přichází k jejich stolu a nabízí jim k jídlu různé části svého těla: “Good evening, I am the main Dish of the Day. May I interest you in parts of my body?”⁹⁷ Arthur je z tohoto stylu představení jídla velmi nervózní a začíná pociťovat nevolnost: “That’s absolutely horrible, the most revolting thing I’ve ever heard. (...) I just don’t want to eat an animal that’s standing here inviting me to, it’s heartless.” Zaphod, prezident Galaxie, namítá: “Better than eating an animal that doesn’t want to be eaten.”

5.2.3 Snaha oprostít se od reálného příběhu, otázka nevědomí

V celé sérii najdeme několik momentů, kdy autor sice píše o tom, co prožívají hlavní postavy, my ale z příběhu můžeme cítit, že se nás snaží upozornit na něco vyššího. V druhé knize série se například poprvé objevuje číslo 42 jako „odpověď na otázku života, vesmíru a vůbec“ Adams touto vtipnou, ale absurdní odpovědí poukazuje také na to, že lidé odpověď na otázky týkající se života, vesmíru a vůbec, jednoduše nemají. Zatím nedokážeme uspokojivě odpovědět na to, jestli jsou ve vesmíru neznámé formy života, nebo jiné planety, na kterých by se mohl uchytit život. Nedokážeme přesně odpovědět na to, proč lidstvo vzniklo a jakým způsobem, nebo co se stane s duší člověka po smrti. Odjakživa jsou to otázky, které lidstvo trápí a působí sklíčenost. Proto možná Adams použil takto absurdní (číselnou) odpověď. Nejenom pro pobavení, ale pro zdůraznění

---

⁹⁶ ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: Life, the Universe and Everything*. 2005, dostupné z: <http://aufbix.org/~bolek/download/guide3.pdf>

⁹⁷ Tamtéž.

toho, že lidé jsou prakticky na počátku zjišťování všech důležitých otázek, včetně smyslu života.

Závěr

Science fiction je úžasná část literatury, která má obrovský potenciál. Ať už svou schopností pojímat a prezentovat satiry či alegorie, nebo schopností předpovídat jevy, které za pár let opravdu mohou nastat. Stále bude žánrem, který půjde ruku v ruce s vývojem moderní techniky a který bude na vědecko-fantastické vynálezy reagovat a dále je rozvíjet ve více či méně možné příběhy.

Douglas Adams byl pro vědecko-fantastickou literaturu velmi důležitým představitelem. Pojednával o tradičních tématech science fiction a ve své sérii *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* se zabývá mimo jiné cestováním časem a prostorem, cestováním do Vesmíru a meziplanetárními lety. Dále se věnuje tématu robotů, androidních počítačů nebo kosmických lodí. V jeho sérii se objevuje také myšlenka antiutopie a utopie.

Adams byl také majitelem velmi specifického humoru. Nebojí se dovádět své humorné myšlenky do extrému, přestože se díky tomu čtenář může v jeho názorech ztrácet. Příkladem může být jeho pojmenování pro pětidílnou sérii-pentalogii *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. Adams si pro své „Stopařské“ knihy vymyslel sousloví „pětidílná trilogie“.

Přestože je série humoristické povahy, nalezneme zde překvapivě velmi silný motiv beznaděje a paranoie. Autor promítl tyto dva výrazné motivy do jedné z hlavních postav. Dílu se tak dostává hlubšího významu, protože čtenář očekávající pod žánrem science fiction oddechovou literaturu je konfrontován s bezútěšnými a velmi pesimistickými myšlenkami.

V celé sérii můžeme nalézt také mnoho jinotajů, odkazujících na současnou společnost a její fungování. Adams pod svým humorným textem skrývá extrémní alegorii na potřebu ochrany přírody a zvířat. Také paroduje politiku reálného světa, všudypřítomnost byrokracie a mnoha myšlenkami upozorňuje také na reálnou možnost konce světa. Popisuje lidskou apatii a upozorňuje na klamný pocit společnosti pokud předpokládá, že Země je středem vesmíru, že jsme jednou z nejvyspělejších civilizací a že mimozemské formy života neexistují.

Bibliografie

Primární literatura

ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. New York: Harmony Books, 1995. ISBN 9780345391803.

ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: The Restaurant at the End of the Universe*. New York: Ballantine Books, 2005. ISBN 978-0345391810.

ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: Life, the Universe and Everything*. New York: Ballantine Books, 2005. ISBN 03-453-9182-9.

ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: So long, and Thanks for All the Fish*. New York: Ballantine Books, 1999, c1984., 214 p. ISBN 03-453-9183-7.

ADAMS, Douglas. *Mostly Harmless*. New York: Ballantine Books, 2000, c1992., 218 p. ISBN 03-454-1877-8.

Sekundární literatura

HUNT, Peter a Millicent LENZ. *Alternative Worlds in Fantasy Fiction*. New York: Continuum, 2003, 174 p. ISBN 08-264-4936-0.

GAIMAN, Neil. *Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce Galaxií*. Vyd. 1. Překlad Jana Hollanová. Praha: Argo, 2003, 261 s. ISBN 80-720-3526-6

ŽELEZNÝ, Ivo. *Stvořitelé nových světů: antologie světové science fiction*. Praha: Art-servis, 1980. ISBN 80-7116-011-3.

KUHN, Ondřej. *Sci-fi sitcom – příklad hybridizace žánru*. Olomouc, 2008. Bakalářská diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého. Vedoucí práce Mgr. Jakub Korda.

NEFF, Ondřej; OLŠA, Jaroslav. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF, 1995. ISBN 80-85390-33-7. Kapitola Science fantasy, s. 32

SAPKOWSKI, Andrzej. Subžánry subžánru. *Ikarie*. 2001, 5, s. 41-46. 15

ADAMS, Douglas a Mark CARWARDINE. *Ještě je můžeme vidět: výpravy za vymírajícími živočichy*. Vyd. 1. Překlad Jiří Hrubý. Praha: Mladá fronta, 1998, 198 s., [4] s. barev. obr. příl. ISBN 80-204-0687-5.

Internetové zdroje

DIVIŠ, Martin. *Zlatý věk science fiction: Gernsback a první SF časopisy* [online]. 2003 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/clanek/zlaty-vek-sf-3-h-gernsback-a-prvni-sf-casopisy>

DIVIŠ, Martin. Fantasy Planet. *Fantasyplanet.cz* [online]. 5. 2. 2003 [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/clanek/zlaty-vek-science-fiction-1-uvod>

DIVIŠ, Martin. Fantasyplanet.cz. *Fantasyplanet.cz* [online]. 6. 2. 2003 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/clanek/zlaty-vek-sf-2-pocatky-magazinove-sf-v-usa#add-comment>

DIVIŠ, Martin. *FantasyPlanet: Zlatý věk SF* [online]. 2003 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/clanek/zlaty-vek-sf-10-asimov-van-vogt-a-heinlein>

DIVIŠ, Martin. *FantasyPlanet: Zlatý věk SF* [online]. 2003 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/clanek/zlaty-vek-sf-12-williamson-del-rey-leiber-aj>

BURKE, Martin. *Environment 327 Success Secrets: 327 Most Asked Questions on Environment - What You Need to Know*. Brisbane: Emereo Publishing, 2014. ISBN 9781488570551, dostupné z: https://books.google.cz/books?id=KBQLBwAAQBAJ&pg=PP1&lpg=PP1&dq=burke+martin+327+success&source=bl&ots=Oy3sTIKnA6&sig=sRmkgw5GNtEnDmKqpfF9R6Astko&hl=cs&sa=X&ei=-M1AVYTaG_OV7AasyoBA&ved=0CCAQ6AEwAA#v=onepage&q=burke%20martin%20327%20success&f=false

Knihy dostupné na:

Díl 1. <http://aufbix.org/~bolek/download/guide1.pdf>

Díl 2. <http://aufbix.org/~bolek/download/guide2.pdf>

Díl 3. <http://aufbix.org/~bolek/download/guide3.pdf>

Díl 4. <http://aufbix.org/~bolek/download/guide4.pdf>

Díl 5. <http://aufbix.org/~bolek/download/guide5.pdf>